

הגדה של משפחה

למשפחה סביב הסדר

ולסדר סביב המשפחה

בוחרים
במשפחה

"וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנו פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם" (דברים כט, יד)

ההגדה מוקדשת לזכרם של אהובינו
על ידי בני המשפחה ואנשים יקרים רבים, תודתנו העמוקה לכולם

לע"נ **יעל חלפון** ז"ל

יעל היתה בחורה מלאת חיים, צנועה,
אוהבת ולומדת תורה, מכבדת את לומדיה
ומחוברת מאוד למשפחתה -
בה השקיעה את אהבתה ועזרתה.
נלקחה מאיתנו עשרה ימים לפני חתונתה.
תהיה הגדה זו חלק מהמשך הארתה את
העולם, כחלק ממפעלים רבים נפלאים.

תנצב"ה

לע"נ

יהודה לייב בן חיים ז"ל

לע"נ

ר' מאיר בן ר' מרדכי צבי ז"ל

לע"נ הורינו היקרים:

רפאל בן חיים ז"ל

גילת פריידא חוה בת משה ז"ל

תנצב"ה

לע"נ כל אלו שנלקחו מאיתנו

במגיפת הקורונה

ולרפואת כל אלו שנאבקים במחלה
בתוך שאר חולי ישראל

לע"נ

חיים בן רפאל ז"ל

פנינה בת אליהו ז"ל

תנצב"ה

לפרטים והצטרפות:
family@mercazachva.org.il
www.mercazachva.org.il

עורך: חיים ברנסון

מערכת: הרב עזריאל אריאל, חיים ברנסון, מיכאל פואה, ד"ר עינת רמון

כתיבה: הרב איתי אליצור, אלעזר אנסבכר, הרב עזריאל אריאל, הרבנית רות בנימין, פנחס בר קשת, חיים ברנסון, יאיר הרשקוביץ, הרב ליאור לביא, הרבנית חוה מנסבך, ד"ר חנה קטן, ד"ר עינת רמון, ד"ר שלמה שיש, הרב זאב שמוע

עריכה לשונית: שרה המר

איורים: חננאל תורגמן | hananelt@gmail.com

עיצוב החוברת והכריכה: TWB.CO.IL

תודה לחיים ואפרת אקשטיין ("האותיות הקטנות") על הסיוע בכריכה

ישראל, תשפ"א | 2021

זמן איכות למשפחה

הרב איתיאל בר לוי

"חַיֵּב אָדָם לֵהְיוֹת שְׂמֵחַ וְטוֹב לֵב בְּיוֹם טוֹב, הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ וְכָל הַנָּלְוִים עִלָּיו, שְׂנֵאָמֶר: 'וְשִׂמְחָתָּ בְּחֶגְךָ' כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּרָאיוֹ לוֹ" (רמב"ם הלכות יום טוב ו, יז)
'משנכנס אדר מרבין בשמחה' והשמחה הולכת ומתעצמת ככל שהתאריך מתקדם וקרוב לחג הפסח.

הסיבה לשמחה היא ריבוי הניסים שאירעו לעם ישראל בתקופה זו ודומה כי השנה אנחנו מרגישים את השמחה והנס ביתר שאת. עברנו שנה מאתגרת שקשה להגזים בעוצמתה וכולנו מבקשים את החירות מהסגרים ומהמגבלות.

יש במצוות הפורים, וכך ודאי גם במבנה לילי הסדר, קריאה ברורה לחגוג יחד בחיק המשפחה. בפורים אנחנו מתאספים לקרוא מגילה יחד וכן לסעוד את סעודת הפורים - אבל לאו דווקא ברוב עם, אלא עם המשפחה. וכך גם בליל הסדר, עיקר הלילה הוא מצוות "והגדת" שבה מתכנסת המשפחה כולה ודור לדור מעבירים את ליבת הסיפור של היותנו לעם.

אשתקד נגזר עלינו להיות לבד, בלי ההורים, בלי הילדים, ובשעה טובה ניתן לברך על התשועה הגדולה שעשה לנו ה' שנוכל השנה לחוג ולשמוח יחד.

המשפחה היהודית הינה עוגן חזק ויציב שבו מחד אנחנו נאחזים בעיתות משבר, אך מאידך גם השמחה אינה שלימה כלל ועיקר כשנמנע מאיתנו לשמוח עם כל המשפחה. האגף לתרבות יהודית בחר דווקא בשנה זו להוביל את חיזוק המשפחה בקהלי יעד שונים. ההגדה שלפניכם עוסקת בתחום חשוב זה.

נברך את כל העושים במלאכה לנושא חשוב זה ואת מי שעמל על הגדה יפה זו.

בברכת פסח כשר ושמח לכולנו.

הרב איתיאל בר לוי

מנהל האגף לתרבות יהודית

על חירות, אחריות ובחירה

חיים ברנסון

חירות אינה פסל. חירות היא לפיד, לאורה צועדים קדימה. עבור לא מעט אנשים, "חירות" זו מילה מפחידה. לא לחינם מוליך א-לוהים את עם ישראל בדרך עוקפת כדי שלא יחשבו וינסו לשוב למצרים - כפי שאכן קרה בהמשך הדרך.

החירות מטילה אחריות. כאשר אינני כפוי לנהוג בצורה מסוימת, כאשר אני חופשי לנהוג כרצוני, אני האחראי על תוצאות בחירותיי.

החירות קשורה בטבורה ברצון. לא רק במובן שבן החורין יכול לנהוג כרצונו, אלא אף במובן שהוא בכלל מכיר את רצונו. העבד, לא רק שאינו בוחר אלא אף שאינו רוצה!

שמחה ומעלה גדולה היא לרצות, לבחור ולהיות אחראיים. ובאשר לפחד מבחירות שגויות - כאשר לחירות מתלווה אמון וביטחון במי שנתן לנו את החירות ובמקביל גם מדריך ומנחה אותנו כיצד כדאי לנו לבחור, אנו במקום הנכון. לכן ביציאת מצרים נפתח מסע של שבעה שבועות עד למתן תורה. לא תיתכן חירות אמיתית ללא זה.

זהו ההבדל בין חופש לחירות. בין היכולת לבחור ב"מה שבא לי" לבין הבחירה לבחור במה שאני רוצה, במה שטוב - לי ולסביבה הקרובה והרחוקה. לבחור מתוך אחריות. החופש מכיל בתוכו גם אפשרות של בחירה מתוך שעבוד פנימי - לדחפים, תשוקות, יצרים וכו'. החירות היא היכולת להתעלות ולבחור בנאמנות לערכים שלי.

כך זה בכל תחומי החיים, וכך גם בעולם המשפחה. מרחב הבחירה בתחום זה הורחב לאין ערוך ביחס למה שהיה בעבר. כמעט כל מה שהיה ברור מאליו כבר איננו כזה, וגם מה שעדיין נותר יציב, נראה שזהו רק עניין של זמן עד שגם הוא יהפוך לסלע מחלוקת.

הדרכת והנחיית התורה נותרה ותיוותר נצחית, אולם החירות והבחירה מאפשרות לנו לברר ולהעמיק את הרצון והשייכות לעולם הערכים היהודיים ולכל הנגזר ממנו. מתוך אמון בנותן התורה והחיים, ומתוך אחריות לבחירותינו, אנו קרואים להעמיק בסדר, בכללים ובגבולות, ולגלות כיצד הם, ודווקא הם, מוציאים אותנו לחירות אישית, משפחתית ולאומית.

לסיום, אי אפשר בלעדיה: הקורונה. האירוע העולמי הזה נגע בכל אחד ואחת מאיתנו באין ספור רבדים והקשרים. אחד מהם הוא הפן המשפחתי. ליל הסדר תש"ף היה כמו ליל היציאה ממצרים, במסגרת התא המשפחתי הקרוב, אבל גם כשברוך ה' נרפאים ויוצאים מהמגיפה, נראה שהיא עוזרת לנו לצאת ממנה מחוברים למשפחותינו יותר מאשר איך שהיה לפני כן. גם כשהעולם בחוץ חוזר לתחייה, המשפחה הקרובה תמשיך להוות בסיס איתן לכולנו. בסופו של דבר זה מה שנותן לנו את החוסן הלאומי.

דומה שאין חג משפחתי יותר מליל הסדר. לילה זה מאפשר לנו להתבונן ולהעמיק יותר בנס הנפלא שנתן לנו א-לוהים: המשפחה. בואו נעשה זאת יחד.

קערת הסדר

מרור

כורך

שולחן
עורך

צפון

ברך

הלל

נרצה

קדש

ורחץ

כרפס

יחץ

מגיד

רחצה

מוציא-
מזה

אהבה פשוטה

הרב ליאור לביא

"טוב פת חרבה ושלום בזה מבית מלא זבחי ריב" (משלי יז, א).

משפחת עם ישראל יוצאת ממצרים ביד רמה ובזרוע נטויה; ניסים מופלאים מלווים אותה על כל צעד ושעל, ואפילו "רכוש גדול" נמצא ברשותה. בקיצור, עם של עבדים יוצא בכבוד של מלכים. ובכל זאת, מכל סמלי הגאולה דווקא המצה הצנועה, לחם העוני, הוא הנשאר לנו, יותר מכול, למזכרת מכל היציאה המופלאה הזאת.

מה באה לבטא הנצחת העוני, המתבטאת בלחם העוני שנמצא במרכז של ליל הסדר?

נראה שהמצה הבסיסית, הפשוטה, התמציתית, מבטאת יותר מכול את החירות המשפחתית מכל שעבוד לחולף ולמשתנה. הכסף והזהב, עם כל חשיבותם, עשויים לייצר תנאים נוחים אך עלולים גם לשעבד ולייצר תלות שאיננה נוגעת בעיקר, במהותי.

כשאנו מציבים במרכז את לחם העוני, אנו בעיקר אומרים שבמרכז לא נמצא לחם העושר. לא תנאי החיים החיצוניים מרכזים ומייצבים את משפחתנו סביבם. המשפחתיות שלנו אינה תלויה ומשועבדת לשום גורם חיצוני. נשמת הבית וברכתו, השייכות למהות, מופיעות בצורה בולטת דווקא כאשר הפת איננה אלא פת חרבה, לחם

עוני. אז מתחדדת

ההבנה שמרכז הכובד

שלנו הוא פנימי. כמו

זוג צעיר, שאין להם

אלא אהבתם. וכמה

חירות ועושר יש

בכך.

היציאה ממצרים אל הפועל

ד"ר שלמה שיש

בחלק העליון של קערת הסדר אנו מניחים בצד ימין את הזרוע (הרומזת למידת החסד, הגאולה שנעשתה בזרוע נטויה) ובשמאל ביצה קשה (הרומזת למידת הגבורה). שתיהן יחד מלמדות אותנו על תהליך גאולת האומה ביציאת מצרים ומהן גם נלמד על התפתחות האדם ו"גאולתו" - התגלות מהותו וייחודיותו במהלך חייו.

הביצה הגולמית מבטאת התפתחות הדרגתית. היא עדיין אינה תרנגולת מושלמת. עם זאת, בתוכה כבר נמצאת התרנגולת כולה בפוטנציאל, ויתרה מזו - התרנגולת, "יעדה" של הביצה, היא זו שמעוררת ומפעילה את כל כוחות הצמיחה שבביצה.

כך גם בנו. כבר בביצית המופרית קיימים כל כוחות החיים והתכנים הנדרשים להתפתחות האדם, אך להופעתם ידרשו זמן, תהליכים והדרגתיות, ויד מכוונת מלמעלה - גם של ה' וגם של ההורים. כדי "לפתוח" מתנה תמציתית זו נדרשת השגחה מתמדת והשקעה בפיתוח ובטיפול של הילד, נוכחות, תמיכה נפשית וחומרית ואמון גדול של ההורים. רק בזכות החום של התרנגולת המסורה שתמיד תימצא שם עבורה, תוכל הביצה לצאת מקצרי קליפתה הקשה ולהפוך בעצמה לתרנגולת יפהפייה.

נקודה למחשבה: אילו חלקים בתוכנו אנו מזהים שצריכים להתפתח ולהתגלות?

כשחל בשבת מתחילים כאן:

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר:

למנהג עדות המזרח, פותחים את הקידוש בפסוקים אלו:

יֹם הַשְּׁשִׁי. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם:

וַיְכַל אֱ-לֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכָל מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱ-לֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שַׁבַּת מְכָל מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר בָּרָא אֱ-לֹהִים לַעֲשׂוֹת:

כשחל בחול מתחילים כאן:

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ. אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי יְיָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

סִבְרֵי מִרְנָן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מְכָל עָם וְרוֹמְמָנוּ מְכָל לְשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו. וַתִּתֵּן לָנוּ יְיָ אֱ-לֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (לשבת שְׁפֹתוֹת לְמִנוּחָה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה
חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן (אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה ו) אֶת יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֲרוּתֵנוּ
(בְּאַהֲבָה) מְקַרֵּא קֹדֶשׁ זָכַר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בְּחִרָת וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁת מְכָל הָעַמִּים.
(וְשַׁבָּת) וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ (בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הִנַּחֲלָתָנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאֹדֵי הָאֵשׁ:
בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל
לְעַמִּים בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קֹדֶשׁ שַׁבָּת לְקֹדֶשׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּתָהּ
וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשִּׁשֶּׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה קֹדֶשֶׁת. הַבְּדִלָּתָהּ וְקֹדֶשֶׁתָּהּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
בְּקֹדֶשְׁתָּהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ: עַד כֹּאן.

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:
וְשׁוֹתִים בְּהִסָּבֵת שְׂמָאל.

חיים מלאים ביקשנו

הרבנית חוה מנסבך

ליל הסדר נפתח בקידוש על היין. החיבור ליין - משקה משכר - עשוי לבלבל. האם אנו מעוניינים לחגוג חירות בשיכרון חושים?

אנו מברכים על היין בכל ליל שבת וחג, כמו גם באירועים הנוגעים לעצם החיים כחתונה וברית מילה, מתוך הכרה בכוח האיזון בחיים.

אם ברצוננו לחוש את עומק החוויה, להבין את העניין הרוחני המיוחד שכל זמן מקודש נושא בכנפיו, אין די בכוחו של השכל. השכל הוא גבוה, אבל תחושת החיים מפעמת בעורקי החושים והרגשות. הקישור בין מעט יין, משמח ומפעים מבחינה תחושתית ורגשית, לבין ההבנות המחשבתיות הגבוהות - מתאים לנפש האדם הממזגת רוח וחומר כאחד.

ואם הקודש מרומם את הרוח, קודש הקודשים מגיע עד לחומר. לכן, באופן לא מפתיע, נעשים גם הקידושין על כוס של יין. חיי משפחה בקדושה ממזגים את השותפות הרוחנית של האיש והאישה עם ביטוייה החומריים. גם ברית המילה לתינוק, הכוללת ברכה על היין, נועדה בין היתר לזכך את הצד החומרי ולרומם את הפן הרוחני שבתשוקה לחיים.

חיים מלאים אנו מבקשים,

מלאים בשמחה,

בעונג, בטוב, בקדושה.

נוטלים ידיים אך לא מברכים על נטילת ידיים.

טהור, נקי, מכוון

הרבנית חוה מנסבך

כל ארכיאולוג מתחיל יודע, שאם מצא בחפירה דבר מה שדומה למקווה טהרה, התל שהוא חופר הינו יישוב יהודי. הטהרה לוקחת חלק חשוב ביהדות. נטילת הידיים הכפולה בליל הסדר, גם היא חלק מעולם הטהרה היהודי.

את התקנה ליטול ידיים לקראת סעודה, תיקן שלמה המלך. החכם מכל אדם, שבנה את בית המקדש, כיוון את היהודי לאכול את מזונו מתוך טהרת הידיים.

האכילה - פעולה שכל חי מבצע - יכולה להיות אנושית ולא בהמית, אם היא תיעשה מתוך הכרה, כבוד עצמי, ותכלית. בהמה אוכלת מתוך אבוס, אדם מכוון את עצמו לאכול מזון נקי ואסתטי, בהגשה נעימה, ועדיף גם בחברה נעימה.

הטהרה מאפשרת שדרוג נוסף של המזון - ברמה הרוחנית. לא מדובר בצורך גופני נטו, אלא בעבודת ה'. מי שאוכל מתוך טהרה ומתוך מודעות, זוכר שחייו תלויים בנותן המזון ומשתדל להיות ראוי לכך.

לכן, בליל הסדר, שבו כל אכילה היא לצורך עבודת ה', אנו מקפידים על נטילה גם לצורך אכילת הכרפס הטבול במשקה.

אנו אוכלים את המרור כדי לזכור את מרירות השעבוד ומתיקות החופש, את המצה כדי להיות חלק מחיי חופש רוחני - ללא מחמצת של שעבוד ליצר הרע, ואת החרוסת שממתיקה לנו את החלקים שעדיין משועבדים בנו. כשהוא בטהרתו, יצר האכילה משרת את עבודת ה' שלנו, מתוך חיבור לשמחה ולהנאה שבגוף.

וכך צריך ויכול להיות הקשר שבין איש לאשתו, אף שאיננו בבחינת "אהבה אפלטונית": טהור, נקי, מכוון, ומתוך כך - גם קדוש.

לוקחים כרפס, טובלים במי מלח ומברכים בורא פרי האדמה בכוונה לפטור גם את המרור, ואוכלים בלי להסב:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:

שיעור בתיאבון

ד"ר שלמה שיש

ברובד הפשוט ביותר, הכרפס הינו מתאבן. ייעודו לגרות את התיאבון ובעקבותיו להרבות את העונג שבאכילה. יעד מפתיע. הרי מה היינו מצפים מסעודה חגיגית, שולחן משפחתי הערוך בטוב טעם שסביבו מתכנסים כל בני המשפחה, לספר ולהודות על הצלת עמנו משעבוד המצרים? מן הסתם היינו מחפשים מוטיבים המעודדים אינטראקציה בין המסובים. אולם תיאבון ועונג חושני, כפי הנראה, מחדדים את התרכזות האדם בעצמו...

אולם אם נצלול מעט פנימה, נגלה שהורמון התיאבון, הגרלין (Gherlin) משתתף באופן מרכזי במרבית תהליכי הלמידה! דווקא גירוי תיאבון האכילה של המסובים יכול לעורר את תיאבונם ללמוד, או לכל הפחות לסייע להם בהפנמה ובעיכול של המסרים הערכיים בלילה זה.

כמו מזון גשמי, גם מזון תודעתי ניתן "לבלוע" ללא תשומת לב, מתוך התרכזות במטרה ובהישג, וניתן להתרכז בו עצמו, להתענג עליו ולהפנימו לעומק רב יותר לאין ערוך.

גירוי התיאבון בסעודה המשפחתית יכול לסייע לבני המשפחה ללמוד יותר זה מזה, על משמעות הלילה, מה אפשר ללמוד ממנו לדורנו, לעצמנו ולמשפחתנו.

חוצים את המצה האמצעית, ואת החצי הגדול שומרים לאפיקומן.

משלם למושלם

הרבנית חוה מנסבך

מצה שלמה ומכובדת, נחצית לשני חצאים:

המחצית הראשונה, מייצגת את לחם העוני והשעבוד, והיא פוגשת לקראת סיום הערב את המחצית השנייה, שנעלמה לה. איחוד שני החצאים מביא בכנפיו גאולה.

למה נחוץ השלב הראשון, הכואב, למה נחוצה החלקיות ורק אחר כך מגיעים לשלמות? כי זוהי הדרך לשלמות - השלם הבראשיתי נשבר כדי להיות שלם יותר בסוף התהליך, כאשר שני החצאים השבורים מתאחדים מחדש. כך נוצרנו, בגן עדן מקדם.

ההפרדה מוכרחת, שכן בלעדיה התודעה איננה במילואה, והאדם האחד - בודד הוא. "הָאָדָם לְבַדּוֹ" (בראשית ב, יח).

יותר מכך, החיבור הכפוי נטול ייסורי חיפוש, אך חסר את מעלת היותו מתוך חופש, בחירה ואהבה. ללא מובן מאליו יש מחיר, אך ההשקעה בו שווה הכול.

האדם זקוק לתודעה אחרת, לחבר נפרד. לנפש להיוועץ בה, להיתמך ולתמוך; למישהו ששונה ממנו לגמרי - עד כדי תסכול לפעמים. רק חיבור עם השונה מסוגל להיות מפרה ופורה, ואכן, בו ביום, עוד בטרם גורשו מגן עדן, מתברכים אדם וחוה בילדים. הקשר מייצר אחריות משותפת כלפי הצאצאים שהם חלק בלתי נפרד מאיתנו, מייצר אהבה ונתינה למישהו נוסף, ומחייב לחלום עתיד, כי אדם שיש לו ילדים בונה להם עתיד. השלם המושלם גדול מהמקור.

באופן קסום, את החצי האבוד של המצה משיבים לנו... הילדים. אותם ילדים שלפעמים שוברים את לבנו, אבל בסופו של יום מגלים את הצפון ומביאים את הלב.

הָא לַחֲמָא עֲנִיא

די אַכלו אַבְהֶתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכַפִּין יִיְתִי וַיִּיכֹל. כָּל דְּצָרִיךְ יִיְתִי וַיִּפְסַח.
הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עַבְדִּי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנִי חוֹרִין:

להגיד את הנצח

ד"ר שלמה שיש

לעומת "סיפור", "דיבור" או "אמירה", משמעות המונח "הגדה" היא הבעת דבר חדש שלא נודע לפני כן, והצבתו כנגד מקבל הדברים. אולם לכאורה, בכל שנה מחדש אנחנו חוזרים בדיוק על אותם המשפטים, הסיפורים והמעשיות, מול אותם האנשים ואותן פנים מוכרות!

אותם דברים עתיקים טומנים בחובם עומקים מתוקים, ובכל שנה ושנה הולכים העומקים ויוצאים לאור. גם כאשר נבחן את פני המשפחה לעומק נגלה שאלו פנים חדשות משנה לשנה, ואם אנו זוכים - גם מיום ליום. והאור הצפון בדברים הנאמרים, מאיר לנו באור חדש את האנשים הקרובים לנו ואת מערכות היחסים עימם. אופי הקשר המשפחתי של אתמול הוא לא הקשר של היום, והמסר שקיבלנו מן ההגדה לפני שנה הוא לא מה שנקלוט בשנה זו.

באמירת ההגדה אנו מתאגדים סביב הנצח. עם הנצח בנוי משפחות החורזות את שרשרת הדורות, מאבות האומה עד אבות המשפחה. בהגדה לבנינו אנו ממשיכים ומוסיפים חוליה חדשה ומעמיקים יותר את אלו שכבר יצאו לאור עולם.

תודה שבאתם

הרבנית רות בנימין

רגילים אנו להשתמש בביטוי "כל דכפין" במובן של "כל אחד", ולמעשה הפירוש הוא: כל הרעב יבוא ויצטרף (כפנא=רעב). כל הרעב? כמה מאיתנו יצאו לאחרונה לחפש הומלסים ולארחם בביתנו החמים?

זיכרון חי יש לי מדבריו של הרב יהודה קופרמן זצ"ל, שזכיתי להיות תלמידתו: "גר, יתום ואלמנה שבתורה, אלו אנשים שחסר להם. לא שאין להם". ולמי לא חסר דבר מה בחיים? האם יש הבטחה שיהיה לאדם תמיד מה שיש לו היום? "גלגל הוא שחוזר בעולם" (שבת קנא, ב).

קשה לחשוב על כך לעומק ובכל רגע, כי נאבד את חדוות החיים והיצירה. אבל באמת, "פי רגע בְּאַפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ" (תהלים ל, ו), קיום היש והתמשכותו בחיינו - חסדי ה' הם, והאין שבחיי זולתנו - לא ממיעוט חכמתו או השקעתו.

לכן, כל אימת שמתקדש חג, נקדים ונזמין להסב עימנו את מי שחסר לו: ממון, מקום, אהבה, ילדים, כל מה שחסר - להסב עימנו, להיות חלק ממשפחתנו; נשתדל להיעזר באורחים במידת האפשר בהכנות לחג.

בפרט בליל הסדר, חג המשפחה, כשכל כך מורגש מי "שלם" לכאורה ומי לא, אם נהיה בעמדת נפש פנימית של "רעב לאורחים": "יש לך דברים שאתה מעניק לנו, איננו שלמים בלעדיך", "עדיין לא בנית את ביתך? כרגע אין לך בית? אנחנו כאן איתך, כי לכל אחד חסר משהו" - איזו ברכה תשרה, קבלה אמיתית במקום שיפוטיות, כבר לא יהיה סיוט להתארח. "כל דכפין" הוא אכן - כל אחד!

המרחק בין המוח ללב

הרבנית רות בנימין

האומנם? עבדים עדיין? דומה שאין בני חורין מאיתנו כשהכול מופעל מרחוק או בלחיצת כפתור. חיי רווחה ונוחות שלא היו כמותם מותרים זמן רב לתענוגות ולהתפתחות אישית. ובכל זאת? ליל הסדר משמש הזמנה נהדרת לעשות סדר פנימי באורחות חיינו ובתבניות מחשבותינו.

ידוע מאמרותיהם של חכמי הנפשות, ש"המרחק הגדול ביותר הוא בין המוח ללב". בוודאי היינו רוצים להשקיע בערכים החשובים שלשמם הגענו לזה העולם. אנו מיטיבים גם להסביר מה חשיבותה של השקעה כזו.

אך מה קורה בפועל? פער מכאיב בין ההכרה למעשה.

עבדים הננו, ולא לפרעה במצרים. אלא לעצמנו ולבחירותינו.

אז יש בית ורכב ושלל הנאות חומריות. והיכן הילדים שלמענם אנו עובדים מבוקר עד ערב? "והנער איננו"...

כפיצוי על הריחוק הרגשי, ותוך כדי התאמה לרוח זכויות הפרט, אנו מונהגים, לעיתים קרובות, על ידי ילדינו שהפכו ל"נסיכי" הבית, ואנו נאלצים לספק להם מכשירים, נסיעות ושחרורים ממטלות. נפעלים מתוך אילוץ פנימי ומפחד לאבד את אהבתם ולא מתוך בחירה מאהבה. אנו "עובדים אצלם" במקום להנהיגם.

רובנו גם "עובדים" שעות נוספות עבור מוסכמות חברתיות, ובמקום לקבוע כמה זמן מוקדש לבניין המשפחה, אנו מניחים לשעות העבודה לכבוש את זמננו המשפחתי. זאת, מבלי להיות ערים למחירים הכבדים המשולמים בבריאות

האישית ובנוכחות הזוגית וההורית. התוצאה

הבלתי נמנעת היא שבהסתגלות לאורח חיים

עבדתי כזה, גם האומה משלמת

מחיר קולקטיבי יקר.

השתא עבדי - לשנה הבאה

בני חורין. בוחרים מהיום

- לבדוק את סדרי

העדיפויות אחד לאחד

ולצאת לחופשי.

אנחנו ובתינו.

פשוט, "בוחרים

במשפחה".

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות.

שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ וּמֶצֶה, הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלוּ מֶצֶה:
שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוֹר:
שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבֵּילִין אֶפִּילוֹ פֶּעַם אַחַת, הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים:
שֶׁבֶּכַל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסֻבִּין, הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלָנוּ מְסֻבִּין:

שאלות פתוחות, שאלות פותחות

ד"ר שלמה שיש

חג הסדר, מיוחד הוא לשאלות הילדים. כל גאולת מצרים התחילה בשאלה של ילדה. ילדה ששאלה בתמיהה את גדול הדור, אביה, על גירושי אמה. עמרם הקשיב לשאלת בתו, השיב את אשתו ויחד עם זה השיב את יכולת השאלה והתקשורת בין עם ישראל לקב"ה. בזכות השאלות וההקשבות החל הדיבור להיגאל.

גם בהמשך תהליך הגאולה אנו פוגשים בשאלה, כשבני ישראל שואלים מהמצרים כלים ושמלות - שעל פי האמת היו ביד מצרים אך שייכים היו לישראל. זו הייתה גאולת החומר.

השאלות מבטאות עמדה נפשית של מוכנות לקבל - כל תשובה שנשיב להם. אמון עמוק טמון במוכנות זו. ואנו, האמונים על גידול ופיתוח ילדינו, מוכנים בשמחה להשיב להם, אולי גם לעצמנו.

בחג האמונה הילדים שואלים, בחג האמונה אנחנו מקשיבים. וכאשר אנו זוכים לפתוח את אוזנינו ואנו פנויים להקשיב - גם לתוכן וגם לסגנון הייחודי והחינני של כל ילד וילדה - אזי יכולים אנו לשמוע ולקבל בעצמנו הרבה מעבר לשאלות. בזכות ההקשבה החודרת והעדינה והמוכנות לחידוש ולהפתעה מעבר למה שהורגלנו, אנו מסוגלים לשמוע תדרים שבדרך כלל נעלים מהכרתנו. אנו משיבים לשואלים את ששייך להם ונמצא בידינו, ומוסיפים בכך עוד לבנה לבניין הגאולה.

עֲבָדִים הָיִינוּ לַפְּרָעָה בַּמִּצְרַיִם,

וַיֹּצִיאֵנוּ יְיָ אֱ-לֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה. וְאֵלֹהֵינוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אֲנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעָבָדִים הָיִינוּ לַפְּרָעָה בַּמִּצְרַיִם. וַאֲפִילוּ כָּלֵנוּ חֲכָמִים כָּלֵנוּ נְבוֹנִים כָּלֵנוּ זִקְנִים כָּלֵנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְרָבָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח: מַעֲשֵׂה בְרָבִי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בְּבֵית הַבְּרִית וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָרִי אֲנִי כִּבְּן שִׁבְעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר יִצִּיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת עַד שֶׁדָּרְשָׁה בֶּן זֹמָא, שְׁנָאֲמַר, לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהַבִּיא לִימּוֹת הַמָּשִׁיחַ:

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא,

בְּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.

זיכרון לאומי

הרב איתי אליצור

"למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". אל מי פונה התורה במילים אלו? אם הכוונה לאדם הפרטי, הרי יכול האדם לזכור את אשר קרהו רק למשך כל ימי חייו. וימיו קצרים ביותר. והזיכרון, מה יהא עליו? איתו ירד אל בין רגבי עפר.

נראה שהתורה פונה לעם ישראל כיחידה לאומית אחת. גם עם יכול לזכור את אשר קרהו כל ימי חייו. וחיו - נצח הם. כאדם שתאיו מתחלפים והוא ממשיך וחי, כך גם העם ממשיך לחיות אף שאנשיו הפרטיים מתחלפים. עם ישראל שיצא ממצרים עדיין חי וזוכר. יכול הוא להעביר את הזיכרון לנצח, משום שהוא בנוי כבתים, וכל בית מעביר את הזיכרון לבניו ובני בניו ממשיכו.

כל עם שומר על הזיכרון הלאומי שלו ומעביר אותו מדור לדור, אבל הדרך העמוקה והמשמעותית ביותר להעברת הזיכרון היא בהיות הזיכרון עובר מדור לדור גם כסיפור אישי ומשפחתי. התלכדות הזיכרון הלאומי והמשפחתי יוצרת עוצמה מיוחדת, עד כדי כך שלאחר אלפי שנים, רואה עצמו כל אחד מבני העם "כאילו הוא יצא ממצרים".

כְּנֶגֶד אַרְבַּעַה בָּנִים דְּבָרָה תוֹרָה:

אֶחָד חֲכָם. וְאֶחָד רָשָׁע. וְאֶחָד תָּם. וְאֶחָד שׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשׂאוֹל:

חֲכָם מָה הוּא אוֹמֵר: מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשָׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יי א-לֵהֵינוּ אֶתְכֶם. וְאַף אֶתָּה אָמֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח אֵין מִפְּטִירִין אַחֵר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן:

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר: מָה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם וְלֹא לוֹ. וְלִפִּי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכָּל כָּפָר בְּעֶקֶר. וְאַף אֶתָּה הִקְהָה אֶת שְׁנָיו וְאָמֹר לוֹ. בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם. לִי וְלֹא לוֹ. אֵלֹהֵי הָיָה שֵׁם לֹא הָיָה נִגָּאֵל:

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר: מָה זֹאת. וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יי מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

וְשׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשׂאוֹל אֶת פֶּתַח לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם:

כַּלָּה אַרְבַּע
בָּנִים דְּבָרָה
תָּרָה

אהבה וחכמה

ד"ר עינת רמון

ארבעת הבנים בהגדה מסמלים ומשולים לארבעה עולמות שונים בקבלה, לארבע לשונות של גאולה, לארבעת חלקי ליל הסדר (המצוינים באמצעות ארבע כוסות) ולארבעה כוחות נפש שונים המתרוצצים בכל אחד ואחת מאיתנו: ניכור (הרשע), היתממות (התם), חוסר ידע (שאינו יודע לשאול) ומחויבות מתוך הזדהות (החכם).

ואולם, לא בכדי חז"ל פירשו את הפסוקים המציינים, כביכול, צו כללי להעברת סיפור יציאת מצרים מדור לדור, כמכוונים לארבעה בנים ממש היושבים סביב שולחן ליל הסדר ומתבוננים בסיפור יציאת מצרים באור שונה. ארבעה בנים אלו מייצגים את סיפורו של העם היהודי, על מחלוקותיו, על אלו היוצאים ממנו ואלו הבאים בשעריו ועל אלו הממשיכים חלקית או בכל מחיר את דרכו. במרכז ההתלבטות החינוכית בולט הבן הרשע. ר' שלום נח ברזובסקי, בעל ה"נתיבות שלום", מדגיש שרוב ההגדה נאמרת על הבן הרשע ועבורו! מדוע? ממבט של הכרת הטוב - עצם ישיבתו לשולחן ליל הסדר היא שמחה גדולה למשפחה היהודית. יכול היה שלא להיות שם כלל!

ברוח מורשת הרב קוק ניתן לחדד ולהדגיש כי חז"ל לא ויתרו על מעמד-העל של הבן ה"חכם": המחויבות לתורה היא עקרון יסודי. אך לצידה, מקום הבן ה"רשע" לא נפקד! זאת, מתוך אהבה ותקווה שעל ידי חיזוק המחויבות לתורה מחד גיסא, וקירוב הרחוקים והמנוכרים מאידך גיסא, בגאולה השלמה, כל בניו ובנותיו של עם ישראל יהיו במדרגתו הרוחנית של ה"חכם".

יכול מראש חדש,

תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר לומר בבעבור זה. בבעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך:

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו,

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו. שנאמר, ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר יי א-להי ישראל, בעבר הנער ישובו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים: ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנער ואולך אותו בכל ארץ כנען וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו, ואתן לעשו את הר שער לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים:

בזכור זה, לא
אמרתי אלא
בשעה שיש מצה
ומרור מנחים
לפניך

וכשונים הדברים וחיים

הרב ליאור לביא

תמונה שווה אלף מילים, והמחשה חיה שווה מיליונים. נמחיש זאת במעשה שהיה: זוג צעיר שעבר תהליכי התקרבות ליהדות הגיע להתארח בסעודת השבת הראשונה בחייהם, בבית חב"ד באוסטרליה. במהלך השבת הרב והרבנית שאירחו אותם דיברו איתם על רעיונות עמוקים, על מהות השבת ועל עניינים העומדים ברומו של העולם היהודי.

והזוג הצעיר הזה, שעומד כשבועיים לפני החתונה, מקשיב, אבל הרב והרבנית המארחים מרגישים שהאורחים שלהם לא ממש איתם... והם מתפללים, מה הבעיה? למה הם לא מתפעלים מהרעיונות היפים והעמוקים שהם מסבירים להם?

במהלך הארגונים של מוצאי השבת, התבררה התעלומה: הזוג הצעיר התפעל מדבר פשוט הרבה יותר שחוו לראשונה השבת - מהעובדה שיושבת משפחה; אבא ואמא, ילדים, ואחד הילדים זרק בשובבות על אחיו זית... ויש כיסאות ושולחן ובדיחה וברכה... וזה היה פלא גדול לאין ערוך מבחינתם לעומת הרעיונות הנחמדים על השבת והיהדות.

העוצמה של היהדות, אולי יותר מכל דבר אחר, נעוצה בביטוי החי והטבעי של המסורת. את המסר של הגאולה אנו מעבירים מול המצה והמרור, כשאנו טועמים את מרירות השעבוד וזריזות היציאה. הישיבה המשותפת סביב השולחן, האכילה, ההווי המשפחתי השמח והטבעי - כל אלה גדולים ועמוקים יותר מכל רעיון תורני או פילוסופי, גדול ועמוק ככל שיהיה.

"ופשונים הדברים וחיים ומותר במ לנגוע,
ומותר, ומותר לאהוב..." (לאה גולדברג)

בְּרוֹן הַמָּקוֹם, בְּרוֹן הוּא, בְּרוֹן שׁוֹמֵר הַבִּטָּחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוֹן הוּא.

שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוֹן הוּא חֹשֵׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמָה שְׁאָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים. שְׁנָאָמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנֹכִי וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל:

מכסה את המצה ומגביה את הכוס

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד עָמַד
עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ אֶלָּא שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוֹן הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם:

ברוך שומר
הבטחתו

סיפורה של ברית

הרב עזריאל אריאל

ההגדה של פסח היא סיפורה של הבטחה. הבטחת ה' לאברהם בברית בין הבתרים: "יְדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ... וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל" (בראשית טו, יג-יד). הבטחת ה' ליעקב: "אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֹלָה" (שם מו, ד). הבטחה זו מלווה אותנו באלפיים שנות גלות, ועליה שרים אנו בחגיגות: "והיא שעמדה לאבותינו ולנו".

הברית שבין הקב"ה לישראל - כמו כל ברית בין שני צדדים - על שתי רגליים היא עומדת: על אמון ועל נאמנות. כל צד נאמן להבטחותיו, וכל אחד נותן אמון בזולתו כי יקיים את הבטחותיו שלו. האמון שבין כורתי ברית אינו בנוי על כוחה הפורמלי של ההבטחה, אלא על תודעת הברית, הקובעת כי שני צדדים אלו במובן מסוים - אחד הם.

לא בכדי נמשלת הברית שבין ה' לעמו לברית שבין איש לאשתו. הנישואין אינם אחד ועוד אחת היוצרים שניים, אלא אחד ועוד אחת היוצרים אחד משותף גדול, הכולל את שניהם. הקשר ביניהם אינו בנוי על פנקסנות המודדת כמה נתן כל אחד וכמה קיבל, אלא על האחריות המשותפת לטפח את "האחד המשותף", את ה"אנחנו". וכבר אמר הצדיק הירושלמי, ר' אריה ליון, כשבא עם אשתו אל הרופא: "רגלה של אשתי כואבת לנו". וכך גם הקב"ה עם עמו ישראל: "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר וּמָלָאָה פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם..." (ישעיה סג, ט). וישועת ישראל, ישועת ה' היא.

מניחים את הכוס, מגלים את המצות ואומרים:

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים
ולבן בקש לעקור את הכל. שנאמר:

אַרְמִי אֲבִד וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיָּגֶר שָׁם בְּמִתֵּי מֶעֶט,
וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרֹב:

ל' ו'ט' ז' ח'
ב'ק'ש' ל'בן'
(ה'ארמי' ל'ע'ש'ת)

תוכניתו הערמומית של לבן הארמי

ד"ר עינת רמון

באיזה מובן ביקש לבן "לעקור את הכול" ולהזיק לישראל יותר מפרעה? הפרשנויות המסורתיות גורסות שסכנתו של לבן היא היוהרה והגאווה הטמונות בדבריו ואורבות לפתחנו: "הַבָּנוֹת בָּנֹתִי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהָצֵאן צֵאֲנִי וְכָל אֲשֶׁר אֲתָה רֹאֶה לִי הוּא" (בראשית לא, מג); תפיסה זו מנוגדת למהותה של תורת ישראל המטמיעה בנו את ערך הענווה נוכח ההכרה כי כל אשר קיים בעולם שייך לקב"ה וניתן לנו מידו. או לחלופין, שלבן התכוון להרוג את יעקב ולמחות את כל זרעו (שהוא אף זרעו שלו עצמו!) מעל פני האדמה. לא עלה בידו לבצע זאת. ולבסוף, יש הסוברים כי לבן שאף בדרכי מרמה לשעבד את יעקב לנצח.

הצעה רביעית נסמכת על כל אלו: לבן, ביוהרתו, ברצונותו, בערמומיותו, שאף להרוס את זרע יעקב בנסותו לזרוע את זרע הקנאה במשפחת יעקב. יכול היה להשיא את שתי בנותיו ליעקב ביושר, אך במזיד הביא את לאה ליעקב תחת רחל(!). אמותינו, לאה ורחל, ויעקב אבינו עמדו בניסיון קשה ביותר נוכח מעשה נבלה זה של לבן. העובדה שהצליחו לגבור על הקנאה ולהקים ביחד את "בית ישראל", משפחת שבטי ישראל, היא נס גדול ועדות לתעצומות הרוח שלהם. מהם אנו למדים על הכרחיות תנאי ההתגברות על הקנאה לקשר טוב בין האב והאם - מקימי המשפחה - וכל הילדים הגדלים בה.

נקודה למחשבה: אילו דמויות בעם היהודי התגברו על קנאה ואילו נפלו בפח?

מהם נזקי הקנאה ואיך אפשר להתגבר עליה?

וַיֵּרֶד מִצְרַיִם אָנוּס עַל פִּי הַדְּבָר:

וַיָּגֵר שָׁם, מְלֵמֵד שֶׁלֹּא יֵרֵד יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֲלָא לְגֹוֹר שָׁם. שְׁנַאֲמַר: וַיֵּאמְרוּ אֶל פֶּרְעֹה לְגֹוֹר בְּאַרְץ בְּאֵנוּ כִּי אֵין מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ כִּי כִבֵּד הָרָעַב בְּאַרְץ כְּנָעַן, וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֲבָדֶיךָ בְּאַרְץ גִּשְׁן:

בְּמַתִּי מֵעֵט, כִּמָּה שְׁנַאֲמַר: בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יֵרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם וְעַתָּה שְׁמֶךָ יִי אֱ-לֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹוב:

זה זמני וזה עובר

הרב איתי אליצור

יעקב ובניו ירדו למצרים מפני הרעב. לא היה אוכל בארץ. אבל גם לאחר שהרעב הסתיים, הם לא יכלו לצאת משם. הם נשארו במצרים ולאט לאט הפכו עבדים.

השקיעה בתרבות מצרים וההשתעבדות לה אינן מתחילות בירידה להשתקע. הן מתחילות כי יש רעב, אנו רעבים. לפעמים אנו רעבים לאוכל, ולפעמים לצרכים גופניים אחרים. אבל כשהצורך הגופני הופך מאמצעי לעיקר בחיים - אנו נעשים עבדים לה.

ואז המבט יורד אט אט מהאופק אל הכאן ועכשיו, מהנצח אל הרגע. כבר לא מעניין אותנו מה אנו מותירים לדורות הבאים, ואילו דורות נוספים נשאיר אחרינו. רק לחטוף ולבלוע ולטרוף ולמצות ולהתענג וליהנות עד אפס כוחות. עד שאנו מתמכרים ולא יכולים לעזוב.

בהתחלה זה רק שעבוד לחומר של מצרים. במצרים יש מזון. אי אפשר בלי צינור חיים זה. אחר כך השעבוד הוא גם רוחני-תודעתי. כל מה שאינו מואר בשלטי הענק בחוצות הופך חשור ומיושן. אנו מנסים למצוא חן בעיניהם, למצוא את עצמנו שם, באותם שלטים ססגוניים. שכחנו להביט אל תוך עצמנו ולמצוא את הגוון המיוחד שלנו. להביא את בשורתנו לעולם. נעשינו עבדים.

עד שיבוא משה ונצא למסע להאיר את העולם כולו.

וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי, מִלְמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצַיְנִים שֵׁם:

מצנים

ככה בונים עם

הרב איתי אליצור

באילו עניינים היו ישראל "מצוינים" (מיוחדים וניכרים בייחודיותם) וכיצד הביאו עניינים אלו לכך שלבסוף הפכו מ"בני ישראל" ל"עם ישראל"?

המדרש מסביר במה התייחדנו: "שהיה מלבושם ומאכלם ולשונם משונים מן המצרים". ובמדרש נוסף: "ר' חונה בשם בר קפרא: בשביל ארבעה דברים ניגאלו ישראל ממצרים, על ידי שלא שינו את שמן ולא שינו את לשונם ועל ידי שלא אמרו לשון הרע ועל ידי שלא היה בהן פרוץ ערוה...".

ישראל שמרו על לבושם, על לשונם, על שמותיהם ועל משפחתם. כל אחד מאלו תרם לייחודיותנו וליצירת העם לבסוף. הלבוש, בין היתר, תאם את הצניעות היהודית לעומת ההפקרות המינית המצרית. השפה הייחודית מבטאת תרבות עצמאית, ומבטאת מערכת ערכים ("משפחה מרובת ילדים" או "ברוכת ילדים"? "נישואין פתוחים" או "ניאוף"?), והשמות העבריים (העוברים מסב לנכד) מבטאים שמירה על הייחוס והמסורת הבין-דורית. ומעל לכול - ישראל שמרו על ייחוסם ומשפחתם. ההנאה המינית לא ניצבה במרכז אלא שירתה את בניין המשפחה כחלק מהנצח. כל משפחה ישראלית במצרים הייתה מיוחדת ומובדלת ועמדה בפני עצמה. האישה שמרה אמונים לבעלה והבעל היה נאמן לאשתו, כך שכל ילד שנולד ידע מי אביו ומי אמו. זה מה שהחזיק את ישראל במצרים, ובכל גלות אחרת.

הם לא נסחפו באווירת העריות השלטת, זו שמשטשת גבולות והורסת משפחות. הם בנו משהו מיוחד, עם בולט למרחוק.

גָּדוֹל עֲצוּם, כָּמָה שְׁנָאֲמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאֹד מְאֹד
וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:

וְרַב, כָּמָה שְׁנָאֲמַר: רַבָּה כְּצִמְחַת הַשָּׂדֶה נִתְתִּיךָ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתִּבְאִי בַעֲדֵי עַדִּים
שָׂדִים נִכְנֹו וַיִּשְׁעֶרְךָ צִמְחַ וְאֵת עֵרֶם וְעֶרְיָה: וְאֶעְבֹּר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ
וְאֹמַר לָךְ בְּדָמֶיךָ חַי וְאֹמַר לָךְ בְּדָמֶיךָ חַי:

המרוץ למיליון

ד"ר חנה קטן

אחת הטענות הראשונות של הספר "הדרך אל העו"ש" - חכמת הניהול של כלכלת המשפחה" היא שילדים עולים כסף. והרבה. אנחנו מאכילים אותם, משקים אותם, מלבישים, מחנכים, מחתנים אותם, ועוד הרשימה ארוכה. אם היינו מחשבים את יחסי העלות-תועלת במושגים כלכליים, אולי היינו מחליטים לוותר על התענוג.

אבל במושגים של אושר, באל"ף רבתי, הדרך הבטוחה אליו עוברת דווקא דרך הולדת ילדים. את זה הבין עם ישראל לדורותיו. הולדת ילדים היא סימן לאופטימיות. היא סימן לאמונה בטוב שצפוי לדורות הבאים. זאת ההוכחה הטובה ביותר לכך שהעולם הוא מקום שטוב לחיות בו.

ריבונו של עולם מכפיל, ומשלש, ואף משייש את הברכה. איך עם של עבדים יכול היה לעמוד פיזית וכלכלית בברכה זו? עובדה. הם עמדו בכך, וברכת ה' שרתה עליהם.

וכך היה אומר הרב אליהו זצ"ל לזוגות שחששו להרחיב את המשפחה: "ילד נולד וכיכר הלחם שלו בידו". מי שמביא חיים, מביא מזון.

ונסיים בציטוט מהספר "הדרך אל העו"ש":

"בארוחת הערב הסתכלתי על שלושת ילדיי[!], והרגשתי מליונרית. מה זה מליונרית, מיליארדרית. את מי זה מעניין בכלל כמה הם עולים, חשבתי לעצמי, הרי כל חיוך שלהם שווה מיליון! אנחנו רוצים שתדעו את דעתנו הנחרצת - ילדים הם שמחה, ואין שום כסף בעולם שעומד מולה. עולה המון כסף לגדל ילד, אבל בהשוואה בין ילד לכסף - הילד מנצח בענק. לכו על זה. רוצו. השיקול הכלכלי הוא לא רלוונטי פה."

וַיִּרְעוּ אֶת־נֹוֹ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה:

וַיִּרְעוּ אֶת־נֹוֹ הַמִּצְרִים, כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי

תִּקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ:

וַיַּעֲנוּנוּ, כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנוּתוֹ בְּסִבְלוֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי

מִסְכְּנוֹת לַפְרָעָה אֶת פֶּתֶם וְאֶת רַעְמֵסֶס:

אם אינך יכול לנצח אותם, השחר אותם

הרב עזריאל אריאל

מצפים היינו מנותן התורה לכתוב "וירעו לנו". ומדוע כתוב "וירעו אותנו"? עומד על כך הנצי"ב מוולוז'ין, ומסביר:

גיוס העם המצרי לשעבד את עם ישראל לא היה פשוט. הרי כולם זכרו כיצד הציל יוסף העברי את מצרים כולה מחרפת רעב. הן השכנים היהודים היו אזרחים טובים ומועילים במדינתם, וכיצד ייהפך ליבם להתעמר בהם?

את השיטה שבה נקטו יוזף גבלס ויוסף סטאלין ידע גם פרעה. דמוניזציה. כדי שהמצרים יוכלו להרע לנו, הם "הרעו אותנו" - הציגו אותנו כאילו היינו רעים וכפויי טובה, עד ש"העלו חשש": "ונוסף גם הוא על שונאינו" וגו' - מה שלא עלה על דעתנו.

ומי באמת היה הרע וכפוי הטובה?

יורשיהם של אלה לא נעלמו מן העולם, הם רק התחלפו. נוכל לראות, לדוגמה, שבמקום לתקוף ישירות את ערכי המשפחה היהודית, עוברים מטענות לגופו של עניין לטענות לגופו של אדם. התומך בערכי המשפחה היהודיים מוקע בקשת רחבה של תארים: חשוך, הזוי, הומופוב, מיזוגן, שוביניסט, מדיר נשים ואחרים, ועוד.

וכל הפוסל, במומו פוסל.

ילדים זה גאולה

אלעזר אנסבכר

ה"סכנה" הדמוגרפית, היא ולא אחרת, הייתה הקטליזטור לשעבוד המצרי. בעקבות חשש זה יצא פרעה לדרך השעבוד, במטרה להפחית בעוצמות החיים ובריבוי היהודים, ולהשאירנו בידיו.

ובאמת, פרעה צדק. הוא זיהה נכון: הגאולה - העצמת החיים והקשר של עם ישראל לארץ החיים - תלויה בריבוי החיים שלנו. קשר זה מופיע באופן בולט בהבטחות ה' לאבות שבאופן עקבי מחברות את בשורת הבנים עם בשורת הארץ. לכן לשון הגאולה היא פקידה כפולה, "פֶּקֶד וְפִקֵּד" (בראשית נ, כד), משום שפקידה היא גם לשון של גאולה וגם לשון של הולדת ילדים.

וכיום, בשנת תש"ף (2020), יש תופעה ייחודית ברמה העולמית המתרחשת במדינת ישראל: בכל העולם, ככל שהשכלה עולה והחברה מתפתחת, הילודה יורדת. במדינות מערביות רבות מספר הילדים הממוצע הוא פחות משניים, זאת אומרת שלכל שני הורים יש פחות משני ילדים, כילוי טבעי של האוכלוסייה. גם במדינות מתפתחות רבות, שבהן ממוצע הילדים גבוה יותר, המגמה היא מגמת ירידה במקביל להתפתחות. רק במדינת ישראל ממוצע הילדים לאישה הוא יותר משלושה לאורך עשורים רבים, עם עלייה קלה, לצד ההתפתחות וההשכלה. משמעות נתון זה היא שנס הגאולה של חזרת ישראל לארץ, ממשיך. חזרנו לארץ אבותינו ועכשיו אנחנו ממשיכים לרשת אותה על ידי ריבוי חיים יהודיים בארץ. ולא יצליחו כל אלו המנסים להיאבק בהיאחזותנו בארץ, וכמה מפליא - גם במשפחה היהודית: עם ישראל חי.

וַיִּתְּנוּ עֲלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה, כְּמִזְמֶה שֶׁנֶּאֱמָר:

וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֹךְ:

שוברים. שוויון

הרב איתי אליצור

הגמרא דורשת את המילים "עבודת פרך": "שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים". בהמשך נאמר: "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים... הולכות לשאוב מים... ומוליכות אצל בעליהן לשדה... ונזקקות להן..." (סוטה יא, ב).

אי ההכרה בייחוד של האיש ובייחוד של האישה, על התכונות המיוחדות והיעדים המיוחדים של כל אחד מהם, יוצרת עבודת פרך, המפרכת ושוברת גם את הפרטים וגם את החברה. ואולי זה מה שרצו המצרים להשיג במאבקם בעם ישראל.

עם יכול לתפקד כאשר הוא שותפות אחת גדולה שבה כל אדם ממלא את תפקידו. גם משפחה יכולה להתקיים כל עוד היא יצירה הרמונית, שבה לכל אחד יש תפקיד שמתאים לו, והאיש והאישה פועלים ביחד לגידול הדורות הבאים.

עבודת הפרך המצרית שידרה מסר ברור: היא אינה מבחינה בייחודיות המינים ואינה מכירה בפרט כחלק ממערכת. כל אחד לעצמו. כל אדם דואג רק לעצמו. כך, בתנאי שעבוד, מתפרקים עמים ומשפחות.

וכשהאדם אינו רואה עצמו כחלק ממערכת גדולה שבה הוא תופס את מקומו הייחודי, אלא כאינדיבידואל - עולה דרישת השוויון. מדוע ייגרע חלקו מחלק האינדיבידואל האחר? במקום לחשוב איך לתרום למערכת - המשפחתית או הלאומית - הכול עסוקים בשאלה אילו זכויות יוכלו לממש. המשפחה הופכת לשדה קרב, המחריב משפחות ועמים.

המצרים לא הצליחו: ישראל נגאלו בזכות נשים צדקניות ואוהבות, שלא לוחמות בבעליהן אלא מתקרבות אליהם. ביחד הם מתגברים על עבודת הפרך המצרית, ומולידים דורות נוספים של המשפחה הבונה אומה.

נקודה למחשבה: מה השוני בינינו מוסיף לנו?

מה חשוב שיהיה משותף לנו ומה עדיף שיהיה שונה ומפרה?

וּנְצַעֲקָ אֶל יְיָ אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוּ וְאֶת עֲמָלָנוּ וְאֶת לַחֲצִינוּ:

וּנְצַעֲקָ אֶל יְיָ אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם
וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֶּאֱנָחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָאֱ-לֹהִים
מִן הָעֲבָדָה:

למה לא אמרת?

חיים ברנסון

למה היה צריך לסבול כל כך הרבה זמן עד שהגיע הגואל על החמור? שאלה עמוקה,
חשבונות שמיים ואינני דובר של א-לוהים. אבל דבר אחד נוכל ללמוד מהפסוקים: היה
צריך דבר אחד כדי שהגאולה תחל. וכשהוא קרה, היא החלה:

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֶּאֱנָחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל
שְׁוַעְתָּם אֶל הָאֱ-לֹהִים מִן הָעֲבָדָה. וַיִּשְׁמַע אֱ-לֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱ-לֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת
אֲבֹרָהֶם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. וַיֵּרָא אֱ-לֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱ-לֹהִים (שמות ב, כג-כה).

א-לוהים ידע על הסבל של בניו, וחיכה - שנפתח את הפה, שנקרא אליו, שנפנה. וכשזה
קרה - משה נשלח אל העם.

ולא רק במצרים. גם אצלנו, היום, א-לוהים יודע את סבלנו. בכל צרתנו, גם לו צר. אבל הוא
מחכה שנקשר את הקושי אליו כדי שיופיע, יגאל וימלא את חסרוננו. בכך תשיג הצרה את
מטרתה - היא תצרוך, תקשור אותנו אליו יתברך.

גם במערכות היחסים בינינו, ייתכן שיש דברים שאנו כולאים בתוכנו וסובלים ממושכות.
ייתכן שכן זוגנו אינו מודע כלל לקושי שאנו מתמודדים איתו, ואילו ידע, בשמחה היה
פותר אותו. אבל הוא אינו נביא. וגם אם היה יודע כול - הלוא עלינו מוטל לפנות ולדבר
כדי ליצור חיבור חדש בקשר בדרך לפתרון הבעיה. אם רק נפתח את פינו ואת ליבנו, ונניח
את הדברים-שבלב הללו על שולחן העבודה של המרחב הזוגי, הקושי יוכל להעלות הכול
קומה נוספת.

נקודה למחשבה: האם יש דברים שמפריעים לנו ואיננו מדברים עליהם? למה? מה היה
יכול לקרות לו היינו חושפים אותם?

וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קִלְנוֹ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר
אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:

וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוֹ, זוֹ פְּרִישוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים:

פרטיות וצניעות בזוגיות

ד"ר חנה קטן

המצרים פגעו בקשר האינטימי, ולא בכדי. קשר זה נחשב לפסגת ההתקשרות הכרובים בבית המקדש סימלו את הקשר האינטימי בין עם ישראל לריבונו של עולם והובאו כסמל לקשר בין איש לאשתו. ובכלל - שפת המגע היא שפה גבוהה יותר משפת הדיבור. תינוק יכול להתפתח עם אמא קשת שמיעה שאינה מדברת איתו, אך בוודאי לא יוכל לגדול בבריאיות עם אמא שאינה מעניקה לו מגע אוהב. כולנו זקוקים למגע. ההתקשרות האינטימית מאפשרת קרבה שלא תהיה מושגת בשום אופן אחר. הקשר האינטימי בזוגיות דומה לשבת של ימות השבוע, פינה של נחת, של הוויה ללא עשייה. ויש בו שמור - מכל הסחה חיצונית, וזכור - התרכזות בקשר. וזאת מתנה גדולה מאין כמוה. נשים צדקניות ובעליהן שמרו באדיקות על ההתקשרות האינטימית ונגאלו.

אבל להתקשרות הזאת יש גבולות גזרה, הקשורים לזמן ולמקום ולאדם. ישנם ימים שבהם הזוג מתקשר ללא מגע, כי דיני הטהרה מחייבים. בזמן הזה, יפתח הזוג שפה אינטימית שאיננה גופנית, וזה נפלא. המקום המדויק לקיום הקשר המיוחד הזה אמור להיות מקום מוצנע, ללא נוכחות וללא חשיפה כלשהי לאף גורם אחר מלבד ריבונו של עולם ובני הזוג האוהבים. וכמובן, שהייחודיות בקשר הינה הבלעדיות ארוכת הטווח, הברית והמחויבות. אני שלך ואת שלי. ומבלעדינו אין.

רק כשאנחנו מייחדים את הברית בינינו, נזכה להרגיש שהקשר מעמיק ומעמיק. ומדי חודש בחודשו, במפגש המחודש, נרגיש שוב ושוב כחתן וכלה הנכנסים לחופה, ונשמור על אהבת הנעורים הכנה והלוחטת.

וְאֶת עַמְלָנוּ, אֵלֹהֵי הַבָּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר:
כָּל הַבֵּן הַיְלֹד הִיאָרָה תִּשְׁלִיכוּהוּ וְכָל הַבֵּת תִּתְחַיֵּן:

וְאֶת לַחֲצֵנוּ, זֶה הַדְּחָק. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר:
וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחֲץ אֲשֶׁר מְצָרִים לוֹחֲצִים אוֹתָם:

תן לי לעבוד

הרבנית חוה מנסבך

גידול ילדים הוא עמל. ללא ספק. לילות חשוכי שינה, טיפול במחלות, ניקיון, סדר, ויתור על החופש לנסוע בספונטניות ובקלילות, ועוד לא אמרנו מילה על ההתמודדויות בתחום החינוך.

לפעמים נדמה שעמל הוא עניין שלילי. עד ש... מתי האדם מבקש לעצמו עמל?

כאשר היעדר-העמל זועק. המקרה הקיצוני והמזעזע, שבו המצרים הטביעו את הבנים ביאור, היה מקרה כזה. ההורים בכו על אותו עמל שאין הם יכולים לעמול, משום שלמרבה הכאב אין עבור מי לטרוח. אין למי להעניק את האהבה.

החי את צרות העשירות לא יוכל הבן את כיסופי העניים. דרך השלילה, נולדת ההבנה. "אין הטוב ניכר אלא בהיעדרו".

כאשר טורחים מתוך ייעוד - העמל מתוק; ואילו היעדר העמל - מר, מר מאוד.

"אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד" (איוב ה, ז). ולוואי שנזכה לעמול.

נקודה למחשבה: האם יש עמל שאנו שמחים בו? למה?
למה נדרש העמל כדי להשיג תוצאות טובות בתחומים שונים?

וַיֹּצֵאֵנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָדוֹל וּבָאֲתוֹת וּבְמִפְתִּיּוֹת:

וַיֹּצֵאֵנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם, לא על ידי מִלְאָךְ וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. אֲלֵא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבַעֲצָמוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר: וַעֲבַרְתִּי בָאָרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהִפֵּיתִי כָל בְּכוֹר בָּאָרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְיָ:

וַעֲבַרְתִּי בָאָרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה - אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ.
וְהִפֵּיתִי כָל בְּכוֹר בָּאָרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.
וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְׁלִיחַ.
אֲנִי יְיָ - אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר:

בְּיַד חֲזָקָה, זוֹ הַדְּבָר. כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה יָד יְיָ הוֹיָה בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בְּסוּסִים בְּחֻמּוֹרִים בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כָּבֵד מְאֹד:

וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה, זוֹ הַחֲרֵב. כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: וַחֲרַבּוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם:
וּבְמֹרָא גָדוֹל, זוֹ גְלוּי שְׁכִינָה. כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: אוֹ הִנֵּסָה אֱ-לֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמִסּוֹת בָּאֲתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדוֹלִים כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְיָ אֱ-לֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵינוּ:

וּבָאֲתוֹת, זֶה הַמִּטָּה. כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר, וְאֵת הַמִּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הָאֲתוֹת:

וּבְמוֹפְתִים זֶה הַדָּם. כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: וְנִתַּתִּי מוֹפְתִים בְּשָׂמִים וּבָאָרֶץ, דָּם, וְאֵשׁ, וְתִימְרוֹת עֶשֶׂן:

דָּבָר אַחֵר:
בֵּיד חֲזָקָה שְׁתִּים.
וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה שְׁתִּים.
וּבִמְרָא גְדוֹל שְׁתִּים.
וּבְאֵתוֹת שְׁתִּים.
וּבְמוֹפְתִים שְׁתִּים.

אֵלֹהֵי עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל הַמִּצְוִים בְּמִצְרַיִם וְאֵלֹהֵי הֵן:

עשר המכות של המשפחה

חיים ברנסון

עשר המכות אינן רק סדרת חינוך למצרים. המצרים לא מעניינים אותנו. חלפו מזמן. החינוך העיקרי הוא שלנו, העם היוצא ממצרים עד עצם היום הזה.

"מצרים" הינה שם קוד לתרבות צרה ומְצָרָה. וכמו הפרך שהתחיל בפה רך, כך גם הדרך למצרים אלו מתחילה בים של חופש.

בתחום המשפחתי למשל, התרבות המצרית נודעה כאחת הפרוצות והמאפשרות ביותר. במכת בכורות היו בכל בית מספר בכורות, כל אחד מאב אחר...

סופו של החופש ללא גבולות לסגור ולהחניק את החיים. איך אפשר לחיות בשלווה עם בן זוג שייתכן שמרשה לעצמו מה שאנו מרשים לעצמנו? ומה בדבר הספק המתמיד האם הורינו הם אכן הורינו? כשההנאה המינית הופכת מאמצעי למטרה, כמה זמן עובר עד שמשועבדים לה?

שורש תרבות מצרים הוא הכחשת א-לוהים וניסיון להריץ את האדם לראש הפירמידה. "מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ?... (שמות ה, ב), "לִי יֵאָרִי וְאֵנִי עֲשִׂיתִנִּי" (יחזקאל כט, ג).

מכות מצרים לוקחות מגמה זו צעד נוסף ומגלות כמה נורא לחיות בעולם נטול א-ל מלווה ומנחה. העולם כולו מתפורר לבסוף, שלב אחר שלב. שום דבר לא נותר כשמנתקים אותו ממקור החיים. מעשרת המאמרות שבהם נברא העולם לא נותר דבר. עד שיבואו עשרת הדיברות וילמדו כיצד חיים בעולם עם א-לוהים.

בדורנו, העולם המתפורר הוא עולם המשפחה. אך האם גם הוא מחכה לבשורה חדשה, לגאולה? האם פרפוריו הם בעצם חבלי לידה של קומה חדשה?

דָּם. צִפְרִידָּע. כִּנִּים.

שלושה שותכים בזוגיות

חיים ברנסון

כל המים במצרים הפכו לדם. נוזל חיים אחד הומר במשנהו, ובאחת הפכה מצרים מדממת עם כל חיוניותו של הדם הזורם בעורקי הגוף ומעביר חמצן לאיברים, גם הוא לא יוכל להחזיק מעמד ללא מרכיבו העיקרי, המים, המגיע מחוץ למערכת ומזרים לתוכה חיים.

בתפיסה בה אין א-ל שנמצא מעבר לנתפס ולמושג, אלא הכול טבע, מערכת סגורה - אין החייאה והזרמה חדשה. הכול מת, גם אם בתהליך איטי. העולם ואנחנו לא יכולים להיות מקור הכוח של עצמנו. חייבת להיות נקודה ארכימדית שמעבר לנו, שממנה נוכל לשאוב כוחות וחיים, ולחיות ולהפריח את כל הטוב שבנו. כשם שהדם אינו יכול לזרום בלי המים, כך החיים אינם יכולים להתקיים בלי מקורם האלוקי.

כך בכל רובד שהוא: הפרטי, הלאומי, העולמי וגם המשפחתי. כשם ששלושה שותפים באדם, כך שלושה שותפים במשפחה. ללא השכינה ביניהם, עלולים בני הזוג לגלות לבסוף שלא נותר ביניהם דבר. הערך הרוחני שבברית בין האיש לאישה - כחלק מהברית בין הדוד והרעיה - נותן לו יציבות, עמידות ויכולת התפתחות והעמקה אל מול קשיים רבים שבוא יבוא. הקשר אינו מתחיל בבני הזוג ואינו נגמר בהם. הם חלק מסיפור גדול הרבה יותר מהם. רב הצפון על הגלוי לעין, והחוליה בשרשרת הנצח חזקה מכל משבר זמני.

צריך "לא" בחיים

חיים ברנסון

אין לה גבולות. בכל תחום שיש היא נמצאת: הצפרדע חיה במים וביבשה, ומנתרת באוויר. השמים הם הגבול (שגם הוא כבר נחצה, בדרכה לחלל...). במצרים הצפרדעים חדרו לכל מקום, עד למיטות המצרים, לבצק ולתנורים, ללא כל הגבלה.

החיים ללא א-לוהים שמורה דרך מאפשרים לכאורה חופש גדול, אפשר לעשות מה שרוצים. אומנם ייתכן שיהיו גדרות שאנחנו נקבע ונגדיר, אבל גם הם יוכלו לזוז בהסדרים והסכמות בינינו לבין עצמנו.

הזרימה החופשית עלולה להפוך לסחיפה ולטביעה עצובה. הגבולות מגבילים, אך הם שם כדי להגן עלינו מסטייה מהמסלול אל מעבר לשוליים, לאפשר לנו להמשיך בנתיב ולהגיע לבסוף למחוז חפצנו. בלעדיהם אנו עלולים למצוא את עצמנו במקומות שאיננו רוצים בהם.

פריצת הגבולות בתחום המיני מפתה מאוד, אך מותירה אחריה אנשים מרוסקים וחברה מפורקת. הגבולות וההכוונה התורנית השייכת לנצח שומרים עלינו, על משפחתנו ועל החברה כולה ורק באמצעותם נוכל לצמוח ולהתפתח. השמיים הם (בזכות) הגבול.

ושם אמצא לי נחמה

חיים ברנסון

יצורים קטנטנים מילאו את גרגרי העפר. התחנה הבאה הייתה מקום מחייתם, האדם והבהמה. ובלב מקננת מחשבה, כמה קטנים אנחנו, וכמה הם בכלל שבעים-שמונים-תשעים שנה? הלא גם אם ארוכים חיי השעה - זמניים וחולפים הם, אם חודש ואם שמונים שנה. אז "אֶכֶל וְשָׂתָה כִּי מָחָר נָמוּת", כי חיים רק פעם אחת. נסה ליהנות כפי יכולתך, להיות בכל מקום, לסחוט את החיים עד תום.

והחיים הופכים קטנים.

עד שבאה הכינה, זו המתקיימת רק בזכות זה שהיא חיה על גביו, ומלמדת אותנו שיעור חשוב. שכולנו בעצם חיים על גבי בסיס כלשהו ומכוחו אנו מקבלים את כוחנו - אם זה א-לוהים הזן ומחיה ואם אלו הדורות הקודמים המקשרים אותנו בשרשרת ענק מראשית האנושות עד אחרית הימים. אין אנו יצורים תלושים בעולם.

אנו בנויים על משהו גדול מאיתנו. עיצוב ופיתוח החוליה שלנו משמעותי לא רק עבורנו ועבור האנשים שהענקנו להם ממה שאנחנו וממה שבידינו, אלא בעל משמעות וערך עבור השרשרת כולה. וכמה מנחמת ומעצימה עובדה זו.

עָרוֹב. דִּבָּר. שְׁחִין.

ז'אב

מלך החיות

חיים ברנסון

תערובת שלמה של חיות טורפות התפרעה לה במצרים. ואז גילו המצרים שבעולם של כוח נטול מוסר, גם בני האדם החייתיים ביותר נמצאים הרבה מתחת לבעלי החיים בשרשרת המזון.

גם במערכות יחסים בינינו, לעיתים נדמה לנו שאם במסגרת המריבה נפרוץ גבולות ונתפרץ, ננצח. אם נפגע, נכאיב - נרוויח. נשיג מעמד, כוח, שליטה.

אומנם ייתכן שנהויח במזומן, אבל נשלם על כך בפריסה רחבה. תוך כדי הניסיון להשיג שליטה על אחרים, איבדנו שליטה על עצמנו ואת היחסים הטובים שהיו בינינו. הפכנו לכוחניים, כשכוחות פנימיים שליליים מושכים אותנו באף אחריהם.

אפשר גם אחרת. ובדרך השנייה מרוויחים כפל כפליים: את עצמנו ואת העצמת הקשר; בטווח המיידי ובארוך יותר. גם גבורה וגם חכמה.

המקום הראשון שבו לומדת האנושות כיצד לחדול מלהיות ערוב של חיות ג'ונגל ולהצליח לחיות בשלום ובשיתוף פעולה הוא המשפחה.

זמן זה חיים

חיים ברנסון

אם נתחשב בעובדה שבעולם העתיק, עיקר הרכוש של האדם (לא כולל נדל"ן) היה בעלי החיים שברשותו: בקר וצאן, סוסים, חמורים וגמלים, אזי השמדתם של אלו במכת דבר הייתה פגיעה כלכלית אנושה.

מכה ראויה למי ששכח לשם מה קיבלנו חיים ועבור מה ניתן בידינו הממון.

הממון נועד לאפשר לאדם להתקיים ולהוציא לפועל את יעדיו בחיים - כדי לפעול ולממש את השאיפות צריך אמצעים. מי שהפך בני אדם לרכוש על שתיים אינו מכיר בערך החיים ומה מקומו של הממון בהם. חייו מוחמצים וגם ממון לא יהיה לו.

וגם אנו זקוקים לתזכורת הזו לעיתים, מה ייעוד חיינו, מה אנו מסוגלים לעשות בהם, לשם מה הכסף והיכן להשקיעו. היכן מרכז הכובד של חיינו - בתרומה לפיתוח העולם בחוץ, או בבניית העולם המשפחתי בפנים? האם זמן הוא כסף או זמן הוא חיים? המשפחה בשביל העבודה או העבודה בשביל המשפחה?

נקודה למחשבה: מה הדבר הכי חשוב בחיים?
כיצד ובמה כדאי לנו להשקיע את משאב הזמן שלנו?

בית צריך קירות עם חלונות

חיים ברנסון

משה זרק לאוויר מצרים אפר כבשן שהתפשט על פני כל הארץ וגרם לדלקת עור בכל מצרים.

האפר נוצר מתהליך התרכבות חלקי הפחמן שבחומר עם החמצן שבאוויר. תהליך חיבור זה של הפחמן לחמצן מסביב - לאחר שהגבולות הפיזיקליים שבין החומר לבין האוויר שסביבו נפרצו - מותיר מהחומר עצמו פירורים מפורדים ושחורים.

העור הוא רובד הממשק בין האדם למה שמחוץ לו, לסביבתו, ובין תפקידיו הרבים הוא מבודד את טמפרטורת הגוף מזו של הסביבה, וכן כחלק מהמערכת החיסונית הוא מגן על האיברים השונים. במכת שחין, הוא לקה בדלקת.

ואנחנו? כמה פעמים אנחנו נדרשים להציב גבולות איתנים בין פנים לחוץ, ליצור אווירה שונה ולחסן מהרוחות המנשבות בחוץ? כמה פעמים עלינו להגביל את החיבורים למעגלים חיצוניים יותר כדי לשמור על לכידות ושלוש עם הקרובים לנו ביותר?

אם נזכור שהחיים מתחילים מהפנים חוצה, מהרוח לחומר, מהאחד לריבוי; שאין הערך תלוי בדעת הסביבה אלא בשייכות למקור הערכים, נוכל להחליט היכן וכיצד להציב את הגבולות, ובתוכם להקים את ממלכתנו המשפחתית שגם תקרין החוצה.

בָּרַד. יֶרֶבָה. חֶשֶׁךְ.

ברד

דרך המלך

חיים ברנסון

ברד כבד, שבתוכו מתלקחת אש, ירד על מצרים והשחית את פני הארץ. זה היה אומנם ברד יחיד במינו, אבל האמת היא שעצם הברד הוא תופעה מרתקת: גם הברד מתחיל כטיפת גשם, גם הוא קופא והופך לשלג, אבל ההבדל בינו לבין המשקע הרך והרגוע הוא הסביבה, המעטפת.

ברד נוצר בתנאי אטמוספירה הסובלים באופן חריף מחוסר יציבות. המתכון לברד, על רגל אחת: טיפת המים שקפאה מתחילה לנחות, מגיעה לאזור פחות קר, מפשירה, מתחברת לטיפות נוספות, "נזרקת" למעלה על ידי זרם אוויר, קופאת בשכבתה החיצונית, יורדת שוב, מפשירה, מוחזרת למעלה, קופאת בחיצוניותה, יורדת וחוזר חלילה עד שהיא כבדה מדי לזרם האוויר העולה, ואז היא נוחתת בכוח ארצה. במקורה היא הייתה טיפה של מים מחיים, אבל אחרי כל הטלטלות הללו, האם פלא שהיא נוקשה ומכאיבה?

עולם בלי א-לוהים הוא עולם מטלטל ביותר. ללא הבסיס האמוני וההרמוני של מנהל אחד שמתכלל ומאגד את כל הכוחות השונים - עד האש והמים המתאחדים לשם שמים - הכוחות הללו נעים סביבנו ותוכנו במחול שדים ואנחנו נזרקים בכף הקלע מצד לצד. רצונות סותרים תשוקות, דחפים כובלים מאוויים, ערכים נלחמים באינטרסים, וגם אם נהנינו בדרך, לבסוף אנחנו יוצאים

שבורים. גיל הנעורים בפרט מאופיין בסערות וטלטלות היוצרות כאבים רבים לנערים ולנערות וכן להוריהם.

האמונה מתווה לחיינו האישיים והמשפחתיים מסלול רחב, ברור ועקבי. מכוחה אפשר להכיל ולכוון לטוב את הצדדים השונים וליצור אישיות ומשפחה הרמונית יותר. דרך זו מכוונת אותנו ואת ילדינו להיות אנשים שלווים, רכים ומלאי חיים.

לגלות את עצמנו מחדש

ארבה

חיים ברנסון

נחילי ארבה התנחלו על אדמת מצרים והעלימו משם כל זכר לצבע הירוק. אם מכת דבר הייתה מכוונת לעולם החי, מכת הארבה יועדה לעולם הצומח. זו גם זו עשו במצרים שמות. ובאמת, כמה כוח יש לחגב? לא יותר מדי. אבל לארבה יש כוח, והרבה. ההבדל בין חגב לארבה הוא שהחגב חי כפרט בודד ואילו הארבה מאוגד ללהקות חגבים. מתוך כ-8,000 מיני חגבים, רק כתריסר ידועים כמתאגדים ללהקות ארבה. ולא מדובר בהכרח בחלוקה דיכוטומית. אותם חגבים יכולים לחיות כחגבים ויכולים להפוך לארבה. תופעת הארבה מתרבה במהירות ומשנה את התנהגותם של חגבים בודדים רבים. צאצאיהם יבקעו מהביצים כארבה לכל דבר. ההבחנה בין ארבה לחגב משליכה על שעות הפעילות (יום/לילה), כמות הביצים שמטילה הנקבה ואפילו גוון העור.

בעולם ללא ה' אחד, גם אין עם אחד, רק הרבה הרבה פרטים. מפורדים. אפילו החיבור ביניהם נעשה מתוך תפיסה מפורדת, חוזת. למותר לציין כמה עוצמה וחוזק יש לחיים כאלה.

המעבר מחיים כפרט לחיים כחלק מעם הוא שינוי מקיף ועמוק, הרבה מעבר לשאלה אם תוחלת החיים מסתכמת בשבעים-שמונים שנים או שהם חלק מנצח. זו רמת חיים אחרת לגמרי. היעדים, הדגשים, הסיפור כולו מקבלים תפנית כלפי מעלה. הרמה הפרטית איננה נמחקת אלא מקבלת את מקומה בתוך עולם חדש שנפתח. להיחשף ל"אני" העמוק יותר בזהותנו, זה לא אומר שנמחק את עצמנו, זה אומר שנגלה את עצמנו מחדש.

חיים לטווח ארוך

טווח

חיים ברנסון

ארץ מצרים הוחשכה לשלושה ימים. המצרים לא היו מסוגלים לראות זה את זה או לקום ממקומם. השינוי בין חושך לאור לא נוגע למציאות הפיזית. העולם שסביבנו, החפצים שלידינו והאנשים שאיתנו נשארים אותו דבר בדיוק. ההבדל הוא רק בהסתכלות שלנו עליהם, בתפיסה שלנו אותם. הרב אליהו זצ"ל היה מחדד: ההבדל בין חושך לאור אינו שבאור רואים ובחושך לא. גם בחושך יכולים לראות, אבל לטווח קצר - למטר או שניים. באור רואים לטווח ארוך. ההבדל בין עולם שיש לו א-לוהים לעולם שיש בו כפירה הוא הבדל בין אור לחושך. כל המרכיבים נותרים כפי שהם, אבל מה הם באים להרכיב? מה המגמה, היעד, החזון? החיים כולם - חיי שעה הם או חיי עולם?

חושך מצרים מונע מאיתנו לעשות שני דברים: לראות את הזולת ולהתקדם מהמקום הנוכחי. כבולים כל אחד לעצמו ולמקומו. בטווח הקרוב, זה נראה יותר חופשי, בטווח ונעים. בטווח הארוך, אותם מבוקשים עצמם נמצאים ביציאה מהפרטיות ובצמיחה. סיפר לי פעם חבר: בהתחלה חשבתי שלהתחתן זה מפחיד. כשעבר הזמן הבנתי שלהישאר לבד מפחיד הרבה יותר. הכלל הבא נכון לתחומים רבים בחיים: יש דרך קצרה שהיא ארוכה ודרך ארוכה שהיא לטווח ארוך.

מִכַּת בְּכוֹרוֹת:

משפחה גלובלית

חיים ברנסון

כל הבכורות של מצרים מתו ברגע אחד, בחצות הלילה. זו הייתה המכה ששברה את מצרים. היא נגעה בעצם החיים, ופגעה ברמה זו או אחרת בכל מצרי ומצרייה. בכל משפחה יש בכור (או בכורה). גם כיום ברמה מסוימת, אבל ודאי בעולם העתיק - הבכור היה דמות מרכזית במשפחה. הקודקוד בשכבת הילדים. השאלה היא מה הוא עושה בכוחו.

במצב המתוקן במשפחה, כולנו יחד. ההורים מפרנסים את כל ילדיהם, וגם האח הגדול, המפותח והחזק יותר, יכול להשתמש ביכולותיו ולעזור לאחיו הקטנים ממנו. במצב נפלא כזה, הלכידות מעצימה את כל חלקי המשפחה.

אך לעיתים - ולא אחת כאשר ההורים כבר אינם - עלולה המשפחה להפוך לאנשים פרטיים הרבים ביניהם. ואזי הכוח, במקום לשמש לעזרה, משמש לפגיעה.

גם במשפחת האנושות, יש עמים חזקים יותר ויש שפחות. כשמוציאים את א-לוהים מהתמונה, העם החזק ביותר בשכבת העמים מסוגל לשעבד ולנצל את האחרים, או אף לנסות למחוק את החלשים מהמפה. אולם סופו של רייך כזה ליפול - למצולות הים או לתהומות ההיסטוריה.

ו"בני בכורי" ישוב לארצו על ידי אבא שבשמים, כדי להביא משם אור לגויים וברכה לעולם.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן פָּהֶם סִמְנִים:

רבי יוסי הגלילי אומר,

מניין אתה אומר שֶׁלְקוֹ הַמִּצְוִים בְּמִצְרִים עֶשֶׂר מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת.
בְּמִצְרִים מָה הוּא אֹמֵר, וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטִים אֶל פְּרַעֲה אֶצְבַּע אֱ-לֹהִים הִיא. וְעַל הַיָּם
מָה הוּא אֹמֵר, וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת יְיָ
וַיֹּאמְרוּ בְּיָי וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ. כִּכָּה לְקוֹ בְּאֶצְבַּע עֶשֶׂר מִכּוֹת. אָמור מַעֲתָה, בְּמִצְרַיִם לְקוֹ
עֶשֶׂר מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת:

רבי אליעזר אומר,

מניין שֶׁכָּל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְוִים בְּמִצְרַיִם הִיְתָה שֶׁל אַרְבַּע
מִכּוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מִלֶּאכִי רָעִים.
עֲבָרָה אַחַת. וְזַעַם שְׁתֵּים. וְצָרָה שְׁלֹשׁ. מִשְׁלַחַת מִלֶּאכִי רָעִים אַרְבַּע.
אָמור מַעֲתָה: בְּמִצְרַיִם לְקוֹ אַרְבָּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לְקוֹ מֵאָתִים מִכּוֹת:

רבי עקיבא אומר,

מניין שֶׁכָּל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְוִים בְּמִצְרַיִם הִיְתָה שֶׁל חֲמִשׁ
מִכּוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר, יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מִלֶּאכִי רָעִים.
חֲרוֹן אַפּוֹ אַחַת. עֲבָרָה שְׁתֵּים. וְזַעַם שְׁלֹשׁ. וְצָרָה אַרְבַּע. מִשְׁלַחַת מִלֶּאכִי רָעִים חֲמִשׁ.
אָמור מַעֲתָה: בְּמִצְרַיִם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאָתִים מִכּוֹת:

כִּמְה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עֲלֵינוּ:

- אֱלֹהֵינוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְלֹא עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם, וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם, וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הָיִם דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ קָרַע לָנוּ אֶת הָיִם, וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכָם בְּחֶרֶב דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכָם בְּחֶרֶב, וְלֹא שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכָם דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכָם, וְלֹא סִפֵּק צָרֵינוּ בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ סִפֵּק צָרֵינוּ בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמֶּן דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמֶּן, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, וְלֹא קָרְבָנוּ לְפָנֵי הָרַיִם דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ קָרְבָנוּ לְפָנֵי הָרַיִם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל דֵּינֵנוּ:
- אֱלֹהֵינוּ הִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה דֵּינֵנוּ:

עד בלי די

הרבנית רות בנימין

כמה חשוב ויקר להורים, לסבים ולסבתות, בעת הסבם סביב שולחן הסדר, להשהות מבט על כל אחד ואחת מבני המשפחה, להרגיש את הברכה המיוחדת לו. וכל אחד מהמסובים משיב מבט אליהם.

נוסף על כל מעלה ומעלה, להיזכר ב'תחנות' שעברה המשפחה ולהודות על כל שלב, לרבות ציוני הדרך המורכבים. כל אחד מהם - דינו בו כדי להודות, וודאי שעל כולם יחד עלינו להכיר טובה עד בלי די. ואולי יותר מכול, תודה על שאנו חלק מהמשפחה הזו, על הזכות להיות חלק מעם כזה, ליטול חלק בנצח.

החוסן המשפחתי, השייכות והזהות הרוחנית והלאומית, כל אלה ועוד עוברים ומזרימים חיים ועוצמה, מהאבות הקדושים - דרך יוצאי מצרים ובאי הארץ - אלינו, ומאיתנו אל צאצאינו עד סוף כל הדורות. "לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אֲבֹתְכֶם" (במדבר א, ב).

נקודה למחשבה: על אילו תחנות משמעותיות עבורנו אנו מודים לה?

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת לַמָּקוֹם עֲלֵינוּ.

שְׁהוּצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְעָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים. וְעָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם. וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם. וְנָתַן
לָנוּ אֶת מַמּוֹנָם. וְקָרַע לָנוּ אֶת הָיִם. וְהַעֲבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחֶרֶבָה. וְשָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ. וְסַפַּק
צָרֵכֵנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמֶּן. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת. וְקָרְבָנוּ לִפְנֵי הָרַ
סִינַי. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְהִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר
עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

רֶבֶן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר,

כָּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח. מִצָּה. וּמָרוֹר:

פסח שֶׁהֵיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזֶמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בִּתִּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שְׁנֹאמַר, וְאָמַרְתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא לִי אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בִּתִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בִּתְּנוֹ הַצִּיל וַיִּקַּד הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲווּ:

מצה זו שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה?

עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצִקָּם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּגְאָלָם. שְׁנֹאמַר, וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגֹת מִצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמֶה וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

מרור זֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה?

עַל שׁוּם שֶׁמָּרְרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שְׁנֹאמַר, וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בְּשׂוֹדָה אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָּהֶם בַּפֶּרֶךְ:

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חָיֵב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם. שְׁנֵאֲמַר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלָבָד גָּאֵל הִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלָא אֲף אוֹתֵנוּ גָאֵל עָמָהֶם. שְׁנֵאֲמַר, וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הֵבִיא אוֹתֵנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאֲבוֹתֵינוּ:

"והגדת לבנך" - כשעדיין אין בן או בת

ד"ר עינת רמון

שנה שנה יושבים עִמָּנו ובינינו אלו החווים בדידות ואימה קשה אפילו מגזירת פרעה: "כָּל הַבֶּן הַיְּלֻד הַיָּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבֵּת תִּחְיֶין" (שמות א, כב)... התקווה לזיווג טוב ולפרי בטן עוברת כחוט השני בסיפורי האבות והאימהות, ותפילתם הבלתי פוסקת חיה ופועמת בכל דור ודור.

שעה שאין אנו מניחים לכמיהה להורות משותפת של אב ואם, איננו מרפים מהמאבק הזוגי על פרי בטן, ובוודאי לא מתייאשים ממציאת הזיווג הראוי גם בגילאים מבוגרים. הרי משימות חייהם ומציאת הייעוד של כל יהודי ויהודייה בבניין ארץ ישראל, העם היהודי ובאהבת התורה ובהפצתה, מוטלות על כל יהודי ויהודייה, בכל עת.

זו אחת המשמעויות העמוקות של קורבן הפסח וליל הסדר: אהבת התורה והמצוות של הדורות הבאים מתחזקת בלילה זה, באמצעות ההשראה לדור הבא שמעניקים אלו שזכו ואלו שרצו אך לא זכו (עדיין) לזיווג ראוי ולפרי בטן.

בדור אחרון היו כמה מגדולי ישראל שלא זכו לפרי בטן בעצמם, אך הם הורישו לנו אוצרות אמונה ודעת ויש להם צאצאים רוחניים רבים - הרב צבי יהודה קוק והרבי מלובביץ', וכמו כן גם מורת הדור, נחמה ליבוביץ', ובת דודתו של הרבי מלובביץ' - המחנכת והמשוררת זלדה מישקובסקי, שגם התחתנה בגיל מבוגר. ללא ספק, אנשים ונשים אלו עיצבו גם הם, לצד זוגות רבים של אבות ואימהות, את הדורות הבאים בעם ישראל, במתן דוגמה אישית לבניין העם כמשפחה מורחבת, וביראת ה'.

לפִּיכָן: אֲנַחְנוּ תְּיָבִים לְהוֹדוֹת לְהֵלֵל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדִּיר לְבָרֵךְ לַעֲלֶה וּלְקַלֵּם לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֹו. הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת, מִיִּגְוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֶפְלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגִאֲלָה, וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה הַלְלוּיָהּ:

אור העתיד כבר כאן

הרבנית רות בנימין

כשחוזים חיסרון, צער, כאב ותסכול - זהו חלון ההזדמנויות שה' פותח לנו כדי להעמיק את הקשר עימו. לחפש ולמצוא אותו עימנו גם כשנסתר.

וכך כותב הרמח"ל בסוף איגרת הקיווי:

בְּזִמְנֵי שְׁהַצְדִּיקִים בְּצָרָה נֶאֱמַר, "עֲמֹ אֲנֹכִי בְּצָרָה" (תהלים צא, טו), כְּבִיכּוֹל. וּבְכַח הַתְּקוּהָ יוֹצֵא מִן הַצָּרָה, הוּא, וְכִבְיָכּוֹל [ה'] יוֹצֵא עִמּוֹ.

כשייכנס קו של אור בתוך החושך, כשנקווה ונייחל לטוב, יחבר אותנו הקיווי אל השלמות והישועה, הנראות כה רחוקות עכשיו.

בכך שנדמיין את הטוב העתידי ונודה עליו כבר מעתה, חיינו יוארו מקו האור, וככל שנתאר את העתיד בפירוט ובצורה מוחשית (מה נראה, מה נחוש ונלבש, איך נרגיש כשנהיה במיטבנו והבעיה תיפתר), כן תיקבע ותיחקק בנשמתנו החוויה של קרבת א-לוהים וחסדו.

כשנרגיש קושי מול המתבגרים, נעלה בעיני רוחנו את דמותם כבוגרים. נודה על היותם אנשים נפלאים ומיטיבים, כל אחד בדרכו ועל פי ייחודיותו; כשנחווה מחסור, נתחבר למקור השפע, נדמיין כל טוב בגשמיות וברוחניות, וכבר נתחיל לחוש רווחה.

כך נפעל גם נוכח מציאות נפולה וחסרה, כשערכים בסיסיים מקועקעים בשיטתיות. מול אווירת בלבול שבה הבריאה והמתקן מוטל בספק, נשווה בנפשנו שלמות עתידית, בה כל נברא מקיים את ייעודו כפי כוונת בוראו ומביא לתיקון עולם ולא חלילה להחרבתו.

נלמד "ללוות" מהטוב הצפון עבורנו, אף שטרם התגלה במלואו, ולהודות עליו כאן ועכשיו.

זו תהיה, ללא ספק, שירה חדשה.

ממש יציאת מצריים מתחדשת.

הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ עַבְדֵי יְיָ הִלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרָךְ מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמְּזֶרֶחַ שֶׁשֶׁשׁ עַד מְבֹאוֹ מְהֵלֵל שֵׁם יְיָ: רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כִי־אֶ-לֵהִינּוּ הַמְגַבִּיהִי לְשִׁבְתָּ: הַמְשַׁפִּילִי לְרֹאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: מְקִימִי מַעְפָּר דָּל מֵאֲשַׁפֶּת יָרִים אֲבִיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֶקְרַת הַבַּיִת אִם הַבָּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּיָהּ:

מוֹשִׁיבֵי עֶקְרַת
הַבַּיִת, אִם
הַבָּנִים שְׂמִיחָה,
הַלְלוּיָהּ

מעקרת בית לאם הבנים

ד"ר חנה קטן

הם מצפים כבר שנתיים. המבטים סביבם מעיקים. הם שבעי אכזבות. התפילות בבית הכנסת נעשו בלתי נסבלות עבורו. שיחות הנשים מדירות אותה. והנה, שני פסים ורודים מחוללים מהפך בלתי צפוי. הם לא מאמינים, אבל בדיקת הדם מהנהנת בחיוב. הריחוף שלהם נוגע בעננים. וכך, עוברים עליהם תשעה ירחים כימים אחדים, כולל כל הבדיקות הנלוות. והנה, הגיע היום הגדול. הצירים מתקרבים ומקרבים אותם לחדר הלידה. כשהוא מגיח לאוויר העולם, כולו מקומט ואדמדמ, אין מאושרת ממנה. היא מצמידה אותו לחיקה, ושטה ברקיע העשירי.

ואז, מגיעה השעה לחזור הביתה. הכול מוכן. העגלה ממתינה, החדר מאובזר בטוב טעם, בגדים תכלכלים מקופלים בארון הקטן ליד מיטת התינוק הענקית. השעה מאוחרת. היא טועמת מהארוחה המפנקת שהכינה השכנה ומתכוננת להנחת לילה. ופתאום, היא קולטת את המשמעות של התגשמות החלום. מבחורה צעירה היא הפכה לאם, וזה אומר שהישות הזעירה הזאת תלויה בה, ובמזון שתספק, באופן בלעדי. וזו רק ההתחלה. אימהות זאת נתינה אין-סופית ממעיין של רחמי אם. כעת הצרכים פיזיים, אבל עם השנים, חבל הטבור יתארך ככל שייגדל הילד, ויבקש לביים את תסריט חייו. ואז תתאספנה כל אותן תכונות אימהיות של הכלה, של אמון ואמונה ושל ביטחון. טוב, אחרי מסע הפריון שעברה, היא תצלח בטוב את השלבים הבאים. הכול מדויק. המסע שעברו הכין את הכלים לגידול של נשמות גבוהות ושל הורות מופלאה.

מזל טוב.

בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לַעֲזוֹ:
 יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו:
 הִירֵדֵן יֹסֵב לְאַחֹר:
 גִּבְעוֹת כְּבִנֵי צֶאֱן:
 הִירֵדֵן תִּסֵּב לְאַחֹר:
 גִּבְעוֹת כְּבִנֵי צֶאֱן:
 מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב:
 חֲלָמִישׁ לְמַעַיְנֹ מַיִם:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
 הִתְהַיְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ
 הָיִם רָאָה וַיִּנָּס
 הָהָרִים רָקְדוּ כְּאִילִים
 מַה לָּהֶם כִּי תִנּוּס
 הָהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאִילִים
 מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ
 הַהַפְכִי הַצִּיּוֹר אֲגַם מַיִם

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ
 הַלֵּילָה הַזֶּה לְאַכֵּל בּוֹ מִצֵּה וּמָרוֹר. כֵּן יי א-לֵהֵינוּ וְא-לֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ יִגִּיעָנוּ לְמוֹעֲדִים
 וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לְקִרְאָתֵנוּ לְשָׁלוֹם, שְׂמִחִים בְּבִנְיַן עִירָה, וְשָׂשִׁים בַּעֲבוּדָתָהּ,
 וְנֹאכֵל שָׂם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים (בְּמוֹצ"ש אומרים: מִן הַפִּסְחִים וּמִן הַזִּבְחִים) אֲשֶׁר
 יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן וְנוֹדָה לָּךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלָּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ.

בְּרוּךְ אַתָּה יי גֵּאֵל יִשְׂרָאֵל:

האשכנזים מברכים כאן, והספרדים לא מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושותים בהסיבת שמאל.

נוטלים ידיים לסעודה ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

רגע לפני

הרב זאב שמע

בעולם שבו כל מה שחסר לנו זמין ביותר - מאוכל, דרך שירותים מסוגים שונים, ועד לבקשת הלוואה גדולה בלחיצת כפתור - נראה כי ההכנה וההשתדלות עבור דברים שחסרים לנו נעשות מיותרות.

אנו כה שקועים בתרבות הכאן ועכשיו, נטולת הסבלנות ואורך הרוח ביחס לקשיים בדרך, עד שאפילו בתחומים היסודיים ביותר, כגון בניית המשפחה, יש שחושבים שניתן ליישם את אותה שיטה: קשר יוצרים בקליק וישר צוללים למים העמוקים. ואם בהמשך מתגלה שקצת קשה, ניתן בקלות לפרק משפחה ולבנות אחרת במקומה. ממש כשם שבמקום לטרוח ולהכין ארוחה, אפשר פשוט לקנות מזון מהיר, שכידוע - הוא לא הכי בריא...

כדאי רגע להאט את הקצב, לעצור לרגע ולחשוב. אחת הסיבות שבגללן תיקנו חז"ל נטילת ידיים לפני אכילה היא כדי לגרום לנו להרהר ולחשוב לשם מה אנו רוצים לאכול עכשיו, האם האכילה חיונית (והאם גופנו זקוק כעת לעוד כמה קלוריות...), ואם כן - כיצד נרומם ונקדש את אכילתנו.

צורך פשוט כאכילה מצריך אותנו לברר כיצד נמלא אותו בצורה מועילה ומרוממת, ואם כן קל וחומר בבניית התא המשפחתי והבאת נשמות קדושות ויקרות לעולם. אי אפשר להתייחס לכך בקלות ראש. ילדים זקוקים לתא משפחתי בעל שורשים בריאים ואיתנים שמהם יוכלו לגדול ולפרוח. תא משפחתי זקוק לתכנון ולמחשבה מעמיקה כיצד נעניק בו לילדינו את היסודות לחיים בריאים ולפיתוח נפש בריאה.

לוקחים את שלוש המצות ביד ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ:

מניחים את המצה התחתונה, אווזים בשתיים האחרות ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מִצָּה:

והחוט המשולש

הרב זאב שמע

בניגוד לשבת, שבה אנו מברכים על שתי חלות העומדות זו לצד זו, בליל הסדר אנו מברכים "המוציא" ו"על אכילת מצה" על שלוש מצות הניצבות זו על גבי זו.

ייתכן שיש פה רמז לשתי מערכות יחסים קיומיות: זוג הלחמים בשבת מבטא את המערכת הזוגית. במערכת זו בני הזוג עומדים זה לצד זה ויוצרים מערכת הרמונית שבה כל אחד מבני הזוג משלים את זולתו ותורם למערכת את הפן הייחודי שלו. לגבי "מגדל" שלוש המצות, מקובל לפרש שהן מסמלות את המעמדות השונים בעם ישראל: כהן, לוי וישראל. אך ברבותינו הראשונים (ספר המנהיג) מצאנו כי שלוש המצות הינן כנגד שלושת האבות.

שלושת האבות מסמלים את שושלת הדורות היהודית: אב, בן ונכד. בחג הפסח אנו עומדים על הקשר שבין הדורות: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ" (שמות יג, ח), ובנך לבנו. הסב מעביר את המסורת לבן שממשיכה לנכד. זו אחת הסיבות לכבוד שאנו רוחשים לאלו הגדולים מאיתנו ושהביאונו לעולם ועד היום. במהלך שנות השישים של המאה העשרים חדרה הגישה הפסיכולוגית שהעמידה את הילד במרכז, וטושטש מעמד ההיררכי והחינוכי של ההורים כלפי ילדיהם. משפחה ללא סמכות הורית התבררה כאחד הכישלונות הגדולים בגידול ילדים, כישלון שהוביל לקשיים רבים בתחום הרגשי, החינוכי והמוסרי בגידול ילדים במאה העשרים. "ליל הסדר", כשמו כן הוא - מחזיר אותנו

לסדר הנורמלי, בו הדור המבוגר מנחיל את ערכי הנצח לדור הצעיר ומחנכו לאורם, ובכך מביא להרמוניה משפחתית הכוללת דורות שונים אחוזים זה בזה.

לוקחים כזית מרור, טובלים בחרוסת, מברכים ואוכלים בלא הסיבה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי א-לֵהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר:

זיכרון ממותק

יאיר הרשקוביץ

רגע של דממה, סבתא מדברת. עיניים דומעות מתרגשות. המסר עובר בין המילים, בשקט, בדממה יוקדת. אפילו הנכדים הקטנים מרגישים את הרצינות ויראים מלפצות פה.

רגע לפני שמכניסים לפינו את המרור, סבתא עוצרת הכול. היא אוחזת במרור, אומרת: "לו היה לי את זה באושוויץ... סעודת מלכים", מברכת ונוגסת!

כמה חשוב לזכור ולא לשכוח, בשעה השמחה ביותר, שעת ההודיה על היציאה ממצרים, על העלייה מהגלות. המרירות של החיים היא ככל הנראה חלק בלתי נפרד מהעולם הזה הדומה לפרוזדור. אין באמת דרך לחצות את העולם הזה מבלי לעבור מרירות. אפילו בדור השפע שלנו, התלונות עולות על ההודאות והתשבחות... אבל את המרירות הזו ניתן למתק, עם חרוסת, המסמלת את הטיט, את העבודה הקשה. סביב שולחן הסדר יושבים אנו, כל בני המשפחה יחדיו, זוכרים וממתקים בעמל החיים.

עמל שואב, אנו משקיעים ושקועים בו, אולם בניגוד לעבודת הפרך המרה - עמלנו זה מתוק וממתק. המאמץ של בניין זוגיות איתנה, חינוך הילדים, כיבוד ההורים ועוד, הוא המביא את הברכה הממתקת כל מרירות בחיים. זו היא הנחת הנסוכה על קמטי פניה של סבתא...

וכסבתא כן כולנו, לכולנו רגעים מרירים שאנו חווים, כילדים, כהורים, כסבים וכסבתות. החשוב הוא שאנו ביחד, משפחה אחת המרכיבה אומה אחת, תומכים זה בזה בקשר דם ונשמה, קשר חיים היוצר עולם שלם ומלא.

במקדש אוכלים את הפסח בסוף הסעודה. לדעת הלל אוכלים אותו כרוך במצה ומרור.
לדעת חכמים אוכלים אותו בפני עצמו.

כאשר אין מקדש כורכים כזית מן המצה השלישית וכזית מרור
ואוכלים את שניהם ביחד בהסיבה ובלא ברכה. לפני האכילה אומרים:

זִכָּר לַמִּקְדָּשׁ כָּהֵל.

בְּנַעֲשֵׂה הָלֵל.

בְּזִמְנֵי שְׁבִיטַת הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם כֹּרֵךְ פֶּסַח מִצָּה וּמָרֹר

וְאוֹכֵל בְּיַחַד לְקָיָם מָה שְׁנָאֵמַר

עַל מִצּוֹת וּמָרֹרִים יֶאֱכֹלֵהוּ:

השניים מן האחד

אלעזר אנסבכר

המרור מבטא את השעבוד, את מרירות החיים שבעבודת הפרך. המצה מבטאת (בין היתר) את הגאולה, את היציאה מעבדות לחירות. לשניהם שורש אחד ותכלית אחת: להעצים אצלנו את הקשר לה' ואת ההכרה בהשגחתו עלינו. יעד משותף, אבל הדרכים אליו שונות לחלוטין - הקושי העצום מכוון אותנו אל מי שהיכולת לעזור נמצאת בידיו, והגאולה מהקושי העצום ממלאת את ליבנו בהכרת טובה ענקית וברגש אהבה עז. ומכיוון שהשניים הללו הם זוג, ה'לל סבר שיש לכורכם ולאוכלם יחד.

רק מתוך הכריכה של ההפכים יחד תובן הגאולה במלוא משמעותה. ובמילותיו של המהר"ל: "כי ידיעת ההפכים הוא אחד. ובשביל זה אמרו בערבי פסחים בהגדה: 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח'. ולמה מתחיל בגנות? רק שמפני שאין לשבח הכרה אמיתית, רק [=אלא] מן ההפך" (נצח ישראל פרק א).

כך בגלות וגאולה, וכך גם בכל הזוגות שמהם מורכב עולמנו - יום ולילה, שמים וארץ, וכמובן גם איש ואישה. שווים הם האחרונים בצלם א-לוהים שבהם, בנשמה האחת. מאוחדים היו בתחילה, ונפרדו לשניים שונים מהותית - בגופם, באופיים, ובמינוני כוחות הנפש שבהם. כל אחד מהם מבטא את הפן הייחודי שלו, ושניהם יחד יוצרים את פני האדם: "וַיִּבְרָא אֱ-לֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱ-לֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם" (בראשית א, כז). היכולת להיפגש עם צלם א-לוהים שבאדם טמונה באיחוד ההפכים של האיש והאישה. היכולת לצאת מעצמנו ולפגוש את הזולת טמונה בשוני בינינו, היוצר הנגדה וחיכוכים, העשרה והפריה. כשה-DNA שלו פוגש את שלה, נוצר DNA משולב ומיוחד. גון חדש נולד.

אוכלים ושותים לכבוד יו"ט.

"שולחן ערוך" לגוף ולנשמה

יאיר הרשקוביץ

מתבוננת, מסתכלת על כולם - אוכלים, נהנים ומחייכים. שבועיים שהיא מוציאה את הנשמה, עובדת, מנקה, מסדרת, ונוסף על כל זה גם מבשלת... כמה נחת מתמלא ליבה רק מהמראה של אהוביה, עולמה, נהנים מיגיע כפיה. כולם משבחים ומהללים אותה על כל תבשיל ותבשיל... ואז יוצא אחד הסודות החמודים ביותר: "את העוף בעלי הכין, האמת שגם את החצילים ואפילו את ה...". סוד שכל פעם מעלה חיוך מתוק, נעים. הילדים עם אור בעיניים כשרואים את הפרגון הזה חי, נושם ובועט...

ומעניין הדבר, שה"שולחן ערוך" כולו, צפון הוא בתוך ההלל - בין חציו הראשון לשני. בעודנו משבחים ומהללים את בורא העולם שהוציאנו ממצרי העולם הזה אל החירות האמיתית, אנו לפתע עוצרים ואוכלים! אך לא מתוך חולשת רעב, אלא מתוך תפיסת עולם רחבה. הסימן "שולחן ערוך" - "ערוך" ולא "ערוך" - ערוך עבורנו את סדר החיים. משל הוא לחיים היהודיים עצמם.

המסורת היהודית מלווה תמיד בחיבור עולמות: גוף ונפש, רוח וחומר. בכל אירוע מופיעה הארוחה המשפחתית, התבשילים המאפיינים, המפנקים. לפני ואחרי שיחות הנפש והנשמה, יש כוס יין וארוחה.

בפסח חיבור זה משמעותי במיוחד, משום שהחירות, כמו השעבוד, כוללת את כל מרחבי הקיום - הרוח והגוף; את כל מעגלי החיים - מתוך תוכנו ועד למשפחה, לקהילה, לאומה ולכלל האנושות. זו היא מהותה של היהדות, הכוללת והמאחדת את כל העולמות. זהו כוחה של המשפחה היהודית שמייצרת את החוויות השלמות הללו בחיינו. זוהי עוצמתה של מסורת הבונה את העתיד.

אוכלים בהסיבה כזית (ויש נוהגים שני כזיתים) מהמצה ששמרו לאפיקומן, זכר לקרבן פסח הנאכל על השובע.
אם צריך, אפשר לאכול גם ממצות אחרות

נעלם לנצח

פנחס בר קשת

את מסכת האכילה המפוארת של ליל הסדר חותם כזית מצה צפון, נעלם מן העין. הטעם שלו הוא זה שיישאר לאחר שייכבו האורות.

כי ללא הנעלם המקושר לנצח, מה יישאר מהגלוי לעין? ללא הנשמה הצפונה ונסתרת מהעין הגשמית, בדומה לא-לוהים אליו היא שייכת - מה יתרון יש לו, לילוד אישה, על פני שאר בעלי החיים?

בעלי העין הגסה, המכירה את חיצוניות החיים והאדם בלבד, כופרים בעולמו הרוחני, בעל המגמה והאופי, ובתביעותיו האדירות לשלמות, לטוב ולחסד. לדידם, האדם מצטמק לכדי מכונה גופנית משוכללת היוצרת בתהליך אבולוציוני ארוך, בשפע פעולות כימיות וביוLOGיות, אשליה של תודעה, סיפור, משמעות ומגמה, עד רגע המוות.

וכסיפורה של המכונה, סיפורן של אוסף המכונות. כגורלו נטול המשמעות של האדם הפרטי כן גורלה של המשפחה האומללה, שאינה אלא חיבור מכני בין שני פרטים בעלי אינטרסים, צרכים ותאוות היכולים להתמלא רק בזוגיות הסכמית.

ההכרה הישראלית הפוכה. הגלוי לעין הוא רק אפס קצהו של העולם הסמוי, מלא הברכה. וכגורלו הנעים והנצחי של הפרט, הטומן בחובו סיפור, מגמה, אופי ורצון אדיר, כן גורלה של המשפחה. אין כאן זוגיות הסכמית, אלא נשמה צפונה, סיפור מלא חיים, הנרקם דרך ההשלמה ההדדית של האיש והאישה, שני הצדדים של צלם א-לוהים השלם. "איש ואישה, זכו - שכינה ביניהן" (סוטה יז, א). מאחורי הקלעים של הצרכים והאינטרסים נבנית מהות חדשה, הגדולה מסך חלקיה. נשמה חדשה נזרקת אל תוך הבית המלא באהבה, אמון וצניעות, וממלא תפקיד מרכזי בבניין עם הנצח.

בית לחם

חיים ברנסון

'כו-לה סנדוויץ' טוניסאי, הכניסו לי לברכת המזון את מלכות בית דוד ובניין הארץ!

נכון. אכילה יהודית היא לא רק תדלוק של מכל מלא או שלשול מטבעות למכונת שעשוע בקניון. זו פעולה חומרית הנושאת בקרבה משמעות רוחנית אדירה, קשירת נשמה בגוף. לא לחינם ישנו דחף קיומי להזנת הגוף. זוהי התשוקה לחיים, למפגש שמיים וארץ. חיבור שהוא סוד ברכת היהדות.

בניגוד לנצרות ודתות המזרח, איננו מנסים להתנתק מהעולם כדי להתחבר לא-לוהים. להיפך. התורה מתלבשת במצוות מעשיות ודרך העולם הזה העולם הבא בא. עיקר החידוש של התורה הוא שא-לוהים מתגלה בכול, וגם אם ברובד מסוים יש מלחמה בין החומר לרוח, האידיאל הוא שהם יולחמו וייעשו אגודה אחת. בכל אכילה שהיא, ובפרט באכילות מצווה כקורבן פסח, מצה ומרור. וכמו ברמה הפרטית כך גם ברמה הלאומית. אנו ממלכת כוהנים וגוי קדוש. עם בעל טריטוריה ומערכת שלטונית מפותחת ופרקטית למהדרין, שנוהג בערכיות ובקדושה בכל צדדי החיים.

וכך גם ברמה המקשרת בין השתיים - הרמה המשפחתית. חיי המשפחה מורכבים מהמון לבני בניין, כמובן ישנן אבני יסוד רוחניות ונפשיות, אבל אולי יותר מכול -

ישנן המוני אבני פסיפס צבעוניות וגשמיות, וכולן יחד יוצרות פאזל מגוון ושלם,

שמאפשר להשרות שכינה בינינו, ולהביא חיים וברכה לעולם.

שיר המעלות, בשוב יי את שיבת ציון היינו כחלמים. אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה, אז יאמרו בגוים הגדיל יי לעשות עם אלה. הגדיל יי לעשות עמנו, היינו שמחים. שובה יי את שביתנו כאפיקים בנגב. הזרעים בדמעה ברנה יקצרו. הלוח ילך ובכה נשא משך הזרע, בא יבא ברנה, נשא אלמתינו:

רבתי נברך

יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם:

ברשות מרן ורבתי נברך (בעשרה: א-להינו) שאכלנו משלו:

ברוך (בעשרה: א-להינו) שאכלנו משלו ובטובו חיינו:

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם. הן את העולם כלו, בטובו בחן בחסד וברחמים. הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו, ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד. בעבור שמו הגדול. כי הוא א-ל וזן ומפרנס לכל ומטיב לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא. (כאמור פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון). ברוך אתה יי הן את הכל:

נודה לך יי א-להינו על שהנחלת לאבותינו, ארץ חמדה טובה ורחבה, ועל שהוצאתנו יי א-להינו מארץ מצרים, ופדיתנו מבית עבדים, ועל ברייתך שחתמת בבשרנו, ועל תורתך שלמדתנו, ועל חקיך שהודעתנו, ועל חיים חן וחסד שחוננתנו, ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

ועל הכל יי א-להינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמו בפי כל חי תמיד לעולם ועד. כפתוב, ואכלת ושבעת, וברכת את יי א-להיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ברוך אתה יי על הארץ ועל המזון:

רחם נא יי א-להינו, על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מלכות בית דוד משיחך, ועל הפית הגדול והקדוש שנקרא שמו עליו. א-להינו, אבינו, רענו, זוננו, פרנסנו, וכלכלנו, והרויחנו, והרוח לנו יי א-להינו מהרה מכל צרותינו. ונא אל תצריכנו יי א-להינו לא לידי מתנת בשר ודם, ולא לידי הלואתם, כי אם לידי המלאה, הפתוחה, הגדושה והרחבה, שלא נבוש ולא נפלים לעולם ועד:

כשחל בשבת:

רצה והחליצנו יי א-להינו במצותיך ובמצות יום השביעי, השבת הגדול והקדוש הזה, כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך, לשבת בו ולנוח בו באהבה כמצות רצונך, וברצונך הניח לנו יי א-להינו, שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו, והראנו יי א-להינו בנחמת ציון עירך, ובבנין ירושלים עיר קדשך, כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

א-להינו וא-להי אבותינו, יעלה ויבא ויגיע, ויראה וירצה וישמע, ויפקד ויזכר זכרוננו ופקדוננו, וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון ירושלים עיר קדשך, וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפליטה, לטובה, לחן ולחסד ולרחמים, לחיים (טובים) ולשלום, ביום חג המצות הזה: זכרנו יי א-להינו בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים (טובים). ובדבר ישועה ורחמים, חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו, כי אליך עינינו כי א-ל (מלך) חנון ורחום אתה:

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה יי בונה ברחמי ירושלים, אמן:

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם. הא-ל, אבינו, מלכנו, אדינו, בוראנו, גואלנו, יוצרנו, קדושנו קדוש יעקב, רוענו רועה ישראל, המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום ויום הוא המטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד, לחן ולחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה, ברכה וישועה, נחמה, פרנסה וכלכלה, ורחמים וחיים ושלום וכל טוב. ומכל טוב לעולם אל יחסרנו:

הרחמן הוא מלך עלינו לעולם ועד: הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח לדור דורים. ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים. ויתגדל בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד: הרחמן הוא ישבר עלנו מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו: הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרבה בפית הזה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות: הרחמן הוא יברך את (אבי מורי) בעל הפית הזה, ואת (אמי מורתי) בעלת הפית הזה, (אותי ואת אשתי ואת ורעי) אותם ואת ביתם ואת ורעם ואת כל אשר להם. אותנו ואת כל אשר לנו. כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל בן יברך אותנו כלנו יחד בברכה שלמה. ונאמר אמן:

במרום ילמדו עליהם ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום. ונשא ברכה מאת יי וצדקה מא-להי ישענו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני א-להים ואדם:

לשבת: הרחמן הוא ינחילנו ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים:

הרחמן הוא ינחילנו (ל)יום שכלו טוב. (ליום שכלו ארוך, יום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונגנים מזיו השכינה ויהי חלקנו עמהם):

הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא: מגדול ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם: עשה שלום במרומו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

יִרְאוּ אֶת יְיָ קְדוֹשֵׁיוֹ כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ וְדוֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב: הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: פּוֹתַח אֶת יָדָהּ וּמַשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן: בְּרוּךְ הַגָּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְּטָחוֹ: נַעַר הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעְזֵב וְזָרְעוֹ מִבְּקֶשׁ לָחֶם: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

נוסח עדות המזרח:

לְמַנְצַח בְּגִיגִית מְזֻמָּר שִׁיר: אֶ-לֵהִים יִחַנְנוּ וַיְבָרְכֵנוּ. יָאֵר פָּנָיו אֶתֵּנוּ סֵלָה: לְדַעַת בְּאַרְץ דְּרָקָה. בְּכָל גּוֹיִם יִשְׁוַעְתָּהּ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֶ-לֵהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: יִשְׁמְחוּ וַיִּרְנְנוּ לְאָמִים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל. וּלְאָמִים בְּאַרְץ תִּנְחֵם סֵלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֶ-לֵהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: אֶרֶץ נִתְּנָה יְבוּלָהּ. יְבָרְכֵנוּ אֶ-לֵהִים אֶ-לֵהִינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֶ-לֵהִים. וַיִּירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אֲפִסֵּי אֶרֶץ:

אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל-עֵת. תִּמְיֵד תִּהְלֶלְתוּ בְּפִי: סוּף דָּבָר הִפַּל נִשְׁמַע. אֶת הָאֶ-לֵהִים יִרְאֵה וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: תִּהְלֵת יְיָ יִדְבֵּר פִּי. וַיְבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֶׁם קִדְּשׁוֹ לְעוֹלָם וְעַד: וַאֲנַחְנוּ נִבְרָךְ יְיָ מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ: וַיִּדְבֵּר אֵלַי, זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ:

אם מְבָרְכִים בְּזִמּוֹן הַמְּבָרֵךְ אוֹמְרִים:

הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר: הֵב לָן וּנְבָרֵךְ לְמַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא. הַמְּסַבִּים עוֹנִים: שְׁמִים.

הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר: בְּרִשׁוֹת מַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא (בשבת: וּבְרִשׁוֹת שַׁבָּת מְלַכְתָּא)

וּבְרִשׁוֹת יוֹמָא טָבָא קְדִישָׁא. וּבְרִשׁוֹת מוֹרֵי וְרִבּוּתֵי, נִבְרָךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֶ-לֵהִינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ:

הַמְּסַבִּים עוֹנִים: בְּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֶ-לֵהִינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְבוֹ חֵיֵינוּ:

הַמְּבָרֵךְ חוֹזֵר וְאוֹמֵר: בְּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֶ-לֵהִינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְבוֹ חֵיֵינוּ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֶ-לֵהִינוּ מְלֶךְ הָעוֹלָם, הָאֶ-ל הֵנָּה אוֹתֵנוּ וְאֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוֹבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד בְּרוּחַ וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נִתֵּן לָחֶם לְכָל בָּשָׂר. כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: וּבִטְבוֹ הַגָּדוֹל תִּמְיֵד לֹא חֶסֶר לָנוּ וְאֵל יַחְסֹר לָנוּ מִזֶּמֶן תִּמְיֵד לְעוֹלָם וְעַד. כִּי הוּא אֶ-ל זֶן וּמִפְרִנֶּס לְכָל, וְשִׁלְחָנוּ עֲרוּךְ לְכָל, וְהִתְקִין מִחְיָהּ וּמִזֶּמֶן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא, בְּרַחֲמָיו וּבְרֹב חֲסִדָּיו, כְּאֹמֵר. פּוֹתַח אֶת יָדָהּ. וּמַשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הֵנָּה אֶת הַכֹּל:

נִוְדָה לָךְ יְיָ, אֶ-לֵהִינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֵבָה בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים וּמִזֶּמֶן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתְךָ שְׁחַתְמָתָ בְּבִשְׂרָנוּ, וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלֹּמְדָתָנוּ, וְעַל חֻקֵּי רִצּוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים וּמִזֶּמֶן שֶׁאַתָּה זֶן וּמִפְרִנֶּס אוֹתֵנוּ:

וְעַל הַכֹּל יְיָ, אֶ-לֵהִינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת שְׁמֶךָ כְּאֹמֵר וְאֲכִלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. וּבִרְכָּתְךָ אֶת יְיָ, אֶ-לֵהִיךָ עַל-הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, עַל הָאֶרֶץ וְעַל הַמִּזֶּמֶן:

רחם יי א-להינו ועל ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל הר ציון משכן כבודך, ועל היכלך, ועל מעונך, ועל דבירך, ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמה עליו. אבינו, רענו, זוננו, פרנסנו, כלכלנו, הרויחנו, הרוח לנו מהרה מפל צרותינו, ונא אל תצריכנו יי א-להינו לידי מתנות בשר ודם, ולא לידי הלואותם, אלא לידך המלאה והרחבה, העשירה והפתיחה. יהי רצון שלא נבוש בעולם הזה, ולא נפלים לעולם הבא, ומלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו:

כשחל בשבת:

רצה והחליצנו יי א-להינו במצותיך ובמצות יום השביעי. השבת הגדול והקדוש הזה כי יום גדול וקדוש הוא מלפניך. נשבת בו וננוח בו ונתענג בו כמצות חקי רצונך. ואל תהי צרה ויגון ביום מנוחתנו. והראנו בנחת ציון במהרה בימינו. כי אתה הוא בעל הנחמות והגם שאכלנו ושתינו חרבן ביתך הגדול והקדוש לא שכחנו. אל תשכחנו לנצח ואל תזנחנו לעד כי א-ל מלך גדול וקדוש אתה:

א-להינו וא-להי אבותינו יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר וזכרוננו וזכרון אבותינו. וזכרון ירושלים עירך. וזכרון משיח בן דוד עבדך. וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפלטה לטובה. לחן לחסד ולרחמים. לחיים טובים ולשלום. ביום חג המצות הזה, ביום טוב מקרא קדש הזה. לרחם בו עלינו ולהושיענו. וזכרנו יי א-להינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים טובים. בדבר ישועה ורחמים. חוס וחנו וחסד ומול ורחם עלינו. והושיענו כי אליך עינינו. כי א-ל מלך חנון ורחום אתה:

ותבנה ירושלים עירך במהרה בימינו: ברוך אתה יי, בונה ירושלים.

(ואומר בלחש: אמן):

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם, לעד הא-ל אבינו מלכנו אדירנו. בוראנו. גואלנו. קדושנו. קדוש יעקב. רוענו רועה ישראל. המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום ויום הוא הטוב לנו. הוא מטיב לנו. הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו. הוא גומלנו. הוא יגמלנו לעד חן וחסד ורחמים ורוח והצלחה וכל טוב:

הרחמן הוא ישתבח על כבודו: הרחמן הוא ישתבח בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישתבח בנו לדור דורים: הרחמן הוא קרן לעמו ירים: הרחמן הוא יתפאר בנו לנצח נצחים: הרחמן הוא פרנסנו בכבוד ולא בבוזי בזהר ולא באסור בנחת ולא בצער: הרחמן הוא יתן שלום בינינו: הרחמן הוא ישלח ברכה רוחה והצלחה בכל מעשה ידינו: הרחמן הוא יצליח את דרכינו: הרחמן הוא ישבור עול גלות מהרה מעל צוארנו: הרחמן הוא יוליכנו מהרה קוממיות בארצנו: הרחמן הוא ירפאנו רפואה שלמה רפואת הנפש ורפואת הגוף: הרחמן הוא יפתח לנו את ידו הרחבה: הרחמן הוא יברך כל אחד ואחד ממנו בשמו הגדול כמו

שְׁנַת־בְּרָכּוֹ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכָל מָכַל כָּל. כֵּן יִבְרַךְ אוֹתָנוּ יַחַד בְּרָכָה שְׁלֵמָה. וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן: הֶרְחַמֵּן הוּא יִפְרוֹשׁ עָלֵינוּ סֶפֶת שְׁלוֹמוֹ:

בְּשִׁפְתַּי: הֶרְחַמֵּן הוּא יִנְחִילֵנוּ עוֹלָם שְׁכָלוֹ שִׁפְתַּי וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִנְחִילֵנוּ יוֹם שְׁכָלוֹ טוֹב: הֶרְחַמֵּן הוּא יִטַּע תּוֹרָתוֹ וְאֶהְבֵּתוּ בְּלִבֵּנוּ וְתִהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵינוּ לְבַלְתִּי נַחֲטָא. וְיִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

בִּרְפֶּת הָאוֹרֶחַ:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ אֶת הַשְּׁלֵחָן הַזֶּה שְׂאֻכְלָנוּ עָלָיו וְיִסְדֹּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנֵי עוֹלָם וְיִהְיֶה כְּשִׁלְחָנוּ שֶׁל אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, כָּל רָעֵב מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל, וְכָל צָמָא מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה. וְאֵל יַחֲסֹר מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: הֶרְחַמֵּן הוּא יִבְרַךְ אֶת בַּעַל הַבֵּית הַזֶּה וּבַעַל הַסֵּעָדָה הַזֹּאת. הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בְּבָנִים שִׂיחִיו. וּבְנָכְסִים שִׁירְבוּ. בָּרַךְ יְיָ חֵילוֹ וּפְעָלֵי יָדָיו תִּרְצֶה. וְיִהְיֶה נִכְסֵיוֹ וְנִכְסֵינֵנוּ מְצֻלָּחִים וְקְרוֹבִים לְעִיר. וְאֵל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵינוּ שׁוֹם דָּבָר חָטָא וְהִרְהוּר עוֹן. שֶׁשׁ וְשִׁמְחָה כָּל הַיָּמִים בְּעֶשֶׂר וּכְבוֹד מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. לֹא יִבוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכָּלֵם לְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

הֶרְחַמֵּן הוּא יַחֲיֵינוּ וְיִצְפֵּנוּ וְיִקְרַבְנוּ לִימֹת הַמְּשִׁיחַ וּלְבָנֵינוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. מְגֻדָּל יְשׁוּעוֹת מְלָכּוֹ. וְעֹשֶׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד-עוֹלָם: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ. וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחֲסְרוּ כָּל טוֹב: נַעַר הָיִיתִי גַם זִקְנָתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נִעְצָב. וְזֶרְעוֹ מִבְּקֵשׁ לֶחֶם: כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלוֹה. וְזֶרְעוֹ לְבִרְכָּה: מֶה שְׂאֻכְלָנוּ יְהִי לְשִׁבְעָה. וּמֶה שִׁשְׁתֵּינוּ יְהִי לְרִפּוּאָה. וּמֶה שֶׁהוֹתַרְנוּ יְהִי לְבִרְכָּה כְּדֹכְתִּיב וְיִתֵּן לְפָנֵיהֶם וַיֵּאָכְלוּ וַיּוֹתִירוּ כְּדָבָר יְיָ: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיְי. עוֹשֶׂה שְׁמַיִם וָאָרֶץ: בָּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בֵּי. וְהִיָּה יְיָ מִבְּטָחוֹ: יְיָ עַז לְעָמוֹ יִתֵּן. יְיָ יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם: עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושותים בהסיבה.

מוזגים את כוסו של אליהו, פותחים את הדלת ואומרים:

שְׁפוּךְ חֶמֶתְךָ אֶל הַגּוֹיִם

אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּהָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ:

כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נֹוֹהוּ הַשֶּׁמֶן:

שָׁפַךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמָה וַחֲרוֹן אַפֶּךָ יִשְׁיִגֵּם:

תִּרְדּוּף בָּאף וְתִשְׁמִידִם מִתַּחַת שָׁמַיִם יְיָ:

מוזגים כוס רביעית.

זה לא אני, זה אתה

חיים ברנסון

מה בין הלל להודאה? הבדל עדין ועמוק. נניח שא-לוהים נגלה ממעון קדשו, הופיע והושיע עם של עבדים שגלו מבית חייהם לארץ עבדותם. ליבם נמלא על גדותיו זרמים חמים של רגשות עזים כלפיו. וכאן יכולים רגשות אלו להתפצל לשני אפיקים: אפיק ההודיה ואפיק ההילול. בראשון, יודו לו מעומק לב על כל הטובה שגמל עמם, ובשני יהללו את טובו וחסדו שהתגלו בעת שהושיעם. ההודאה מתייחסת אלינו, מקבלי הטובה. אנו מודים בכך שנצרכנו לחסד ומודים על כך שקיבלנו אותו. בהלל יש דרגה מופלאה יותר: אנחנו בכלל לא צד בסיפור. אנו עומדים מן הצד ונפעמים מגודל הטוב והחסד של נותן הטובה, שנמצאים בו בלי קשר אלינו, וכעת זכינו לפגוש בהם.

גם במערכות יחסים בינינו אפשר לתת ביטוי להבדל עדין זה. כשזולתנו משקיע ומעניק

לנו דבר מה, אנו יכולים להגיב על כך בהבעת תודה על מילוי הצורך שלנו שעשה עימנו הזולת במעשיו, ואנו יכולים להעמיק ולהתבונן בתכונותיו הטובות שהתבטאו במעשיו, ואותן לציין בפנינו: "התרשמתי מאוד מהרגישות שלך היום כלפיי וכלפי הילדים", "נגעה לליבי המילה הטובה שאמרת היום. יש לך יכולת ניסוח קולעת המדהימה ביותר שפגשתי", וכן הלאה. וזה נוגע הרבה יותר עמוק. וכמובן, אפשר להתקדם בו-זמנית בשני האפיקים. בחיזוק הקשר אין "יותר מדי".

לֹא לָנוּ יי לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך: למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם: וא-להינו בשמים כל אשר חפץ עשה: עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם: פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: אזנים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחון: ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא יהגו בגרונם: כמוהם יהיו עשיהם כל אשר בטח בהם: ישראל בטח ביי עזרם ומגנם הוא: בית אהרן בטחו ביי עזרם ומגנם הוא: יראי יי בטחו ביי עזרם ומגנם הוא:

יי זכרנו יברך יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן: יראי יי הקטנים עם הגדלים: יסף יי עליכם עליכם ועל בניכם: ברוכים אתם ליי עשה שמים וארץ: השמים שמים ליי והארץ נתן לבני אדם: לא הפתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

אהבתי כי ישמע יי את קולי תחנוני: כי הטא אזנו לי ובכימי אקרא: אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא: ובשם יי אקרא אנה יי מלטה נפשי: חנון יי וצדיק וא-להינו מרחם: שמר פתאים יי דלותי ולי יהושיע: שובי נפשי למנוחכי כי יי גמל עליכי: כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי: אתהלך לפני יי בארצות החיים: האמנתי כי אדבר אני עינתי מאד: אני אמרתי בחפזי כל האדם כזב:

מה אשיב ליי כל תגמולוהי עלי: כוס ישועות אשא ובשם יי אקרא: נדרי ליי אשלם נגדה נא לכל עמו: יקר בעיני יי המותה לחסידיו: אנה יי כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי: לה אשוב וזבח תודה ובשם יי אקרא: נדרי ליי אשלם נגדה נא לכל עמו: בחצרות בית יי בתוככי ירושלם הללויה:

הללו את יי כל גוים שבחוהו כל האמים:
כי גבר עלינו חסדו ואמת יי לעולם הללויה:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב

יֹאמְרוּ נָא יִשְׂרָאֵל

יֹאמְרוּ נָא בֵּית אֱהֲרֹן

יֹאמְרוּ נָא יְרֵאִי יְיָ

מִן הַמִּצָּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה: יְיָ לִי לֹא אֵירָא מִה יַעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְיָ לִי בַּעֲזָרִי
וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׁוֹנָאִי: טוֹב לַחֲסוֹת בְּיְיָ מִבְּטַח בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בְּיְיָ מִבְּטַח בַּנְּדִיבִים: כָּל
גּוֹיִם סָבְבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילִם: סָבְבוּנִי גַם סָבְבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילִם: סָבְבוּנִי כְּדַבּוּרִים
דַּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילִם: דַּחֲה דַחֲתִנִּי לְנֶפֶל וַיְיָ עֲזָרְנִי: עֲזֵי וּזְמַרְתָּ יְהוָה וַיְהִי
לִי לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים יָמִין יְיָ עֲשֶׂה חֵיל: יָמִין יְיָ רֹמְמָה יָמִין יְיָ
עֲשֶׂה חֵיל: לֹא אָמוּת כִּי אַחֲזִיה וְאֶסְפָּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יִסֹּר יִסְרֹנִי יְהוָה וְלִמּוֹת לֹא נִתְּנִי: פִּתְחוּ
לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדָה יְהוָה: זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: אוֹדָה כִּי עֲנִיתִנִּי וַתְּהִי
לִי לִישׁוּעָה: אוֹדָה כִּי עֲנִיתִנִּי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה: אָבֵן מֵאֲסוּ הַבּוֹנִים הִתְּהָ לְרֹאשׁ פִּנָּה:
אָבֵן מֵאֲסוּ הַבּוֹנִים הִתְּהָ לְרֹאשׁ פִּנָּה: מֵאֵת יְיָ הִתְּהָ זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ: מֵאֵת יְיָ
הִתְּהָ זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ:

זֶה הַיּוֹם עֲשֶׂה יְיָ נִגִּילָה וְנִשְׁמְחָה בּוֹ:

זֶה הַיּוֹם עֲשֶׂה יְיָ נִגִּילָה וְנִשְׁמְחָה בּוֹ:

אָנָּה יְיָ הוֹשִׁיעָה נָא

אָנָּה יְיָ הַצְּלִיחָה נָא:

אָנָּה יְיָ הוֹשִׁיעָה נָא

אָנָּה יְיָ הַצְּלִיחָה נָא:

בְּרוּךְ הַבּוֹא בְּשֵׁם יְיָ בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ: בְּרוּךְ הַבּוֹא בְּשֵׁם יְיָ בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ: א-ל-י
וַיָּאֵר לָנוּ אֶסְרוּ חַג בְּעֵבְתִּים עַד קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: א-ל-י וַיָּאֵר לָנוּ אֶסְרוּ חַג בְּעֵבְתִּים עַד
קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: א-ל-י אֶתְהָ וְאוֹדָה א-ל-י אֶתְהָ וְאוֹדָה א-ל-י אֶתְהָ וְאוֹדָה א-ל-י אֶתְהָ וְאוֹדָה א-ל-י
הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:

יְהִלְלוּךָ יי א-לֵהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיךָ, וַחֲסִידֶיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנָךָ, וְכָל עַמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּרָנָה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׂבְּחוּ וַיִּפְאָרוּ וַיְרַמְּמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיְקַדִּישׁוּ וַיְמַלִּיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מְלָכְנוּ.

כִּי לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נָאָה לְזִמְרָה, כִּי מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה א-ל:

הוֹדוּ לַיי כִּי טוֹב	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לֹא-לֵהִי הָא-לֵהִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לְאַדְנֵי הָאֲדָנִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדֻלוֹת לְבָדוֹ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם בְּתִבּוּנָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֻלִּים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשָׁלֶת בַּיּוֹם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
אֶת הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשָׁלוֹת בַּלַּיְלָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּבִכּוּרֵיהֶם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
בֶּיֶד חֲזָקָה וּבְזִרְעַ נְטוּיָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְגַזֵּר יָם סוּף לְגִזְרִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וְנָעַר פְּרָעָה וַחֲמִילוֹ בֵּין סוּף	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְמַכָּה מְלָכִים גְּדֻלִּים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אֲדִירִים	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וְנָתַן אֶרֶץ לְנַחֲלָה	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ	כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

פי לעולם חסדו:
 פי לעולם חסדו:
 פי לעולם חסדו:
 פי לעולם חסדו:

שְׁשַׁפְּלֵנוּ זָכַר לָנוּ
 וּפָרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ
 נִתֵּן לָחֶם לְכֹל בָּשָׂר
 הוֹדוּ לֹא-לֵהשָׁמַיִם

נִשְׁמַת כָּל חַי תִּבְרַךְ אֶת שְׁמֶךָ יי א-לֵהֵינוּ.

רוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפָּאֵר וּתְרוֹמֶם זָכְרֶךָ מִלְּכֵנוּ תָמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה א-ל. וּמִבְּלָעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ פּוֹדֶה וּמַצִּיל וּמַפְרֵס (וְעוֹנֶה) וּמְרַחֵם בְּכֹל עֵת צָרָה וְצוּקָה אֵין לָנוּ מֶלֶךְ (עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ) אֲלֵא אַתָּה. א-לֵהֵי הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים. א-לוֹהַ כָּל בְּרִיּוֹת אָדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת הַמֶּהָלֵל בְּרוּב הַתְּשַׁבְּחוֹת הַמְּנַהֵג עוֹלָמוֹ בַּחֲסֵד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. וַיִּי (עַר הֵנָּה) לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְּעוֹזֵר יְשָׁנִים וְהַמְּקִיץ נִרְדָּמִים. וְהַמְּשִׁיחַ אֲלֵמִים וְהַמְּתִיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים, (וְהַמְּפַעֵנֵחַ גַּעְלָמִים). לָךְ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים. אֱלוֹ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה בָּיָם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהֶמּוֹן גְּלִיו וּשְׁפָתוֹתֵינוּ שֹׁבַח כְּמֶרְחֵבִי רִקְיעַ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וּכְיָרַח וַיְדִינוּ פְרוּשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם וּרְגֵלֵינוּ קָלוֹת כְּאַיִלוֹת. אֵין אֲנַחְנוּ מְסַפִּיקִים לַהֲדוֹת לָךְ יי א-לֵהֵינוּ וְא-לֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּלְבָרְךָ אֶת שְׁמֶךָ מִלְּכֵנוּ עַל אַחַת מֵאַלְפֵי אֲלָפִים אֲלָפִים וּרְבִי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת (נִסִּים וְנִפְלְאוֹת) שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ. (מִלְּפָנִים) מִמְּצָרִים גָּאֲלָתָנוּ יי א-לֵהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בָּרַעַב וְנָתַתָּנוּ. וּבְשֹׁבַע כָּלְכַלְתָּנוּ. מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ. וּמִדֶּבֶר מִלִּטְתָּנוּ. וּמִחֲלָיִים רָעִים (וְרָבִים) וְנֶאֱמָנִים דָּלִיתָנוּ. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עָזַבְנוּ חֲסִדֶיךָ יי א-לֵהֵינוּ וְאֵל תִּשְׁשָׁנוּ יי א-לֵהֵינוּ לְנֶצַח:

עַל פֶּן אֲבָרִים שֶׁפִּלְגָת בָּנוּ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנִּפְחָתָ בְּאַפְנוּ וּלְשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁמַּת בְּפִינוּ. הֵן הֵם יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפָּאֲרוּ (וַיִּשְׁוֹרוּ)

וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדִּישׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת שְׁמֶךָ מִלְּכֵנוּ (תָּמִיד). כִּי כָל פֶּה לָךְ יוֹדֶה. וְכָל לָשׁוֹן לָךְ תִּשְׁבַּע. (וְכָל עֵין לָךְ תִּצְפֶּה). וְכָל בֶּרֶךְ לָךְ

תכרע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיהָ תִּשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל (הַ)לְבָבוֹת יִירָאוּהָ. וְכָל קָרֵב וּכְלִיּוֹת יִזְמְרוּ לְשִׁמְהָ. כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב כָּל עֲצָמָתִי תֹאמַרְנָה. יְיָ מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מִחֲזֹק מִמָּוְנוֹ וְעָנִי וְאֲבִיוֹן מִגִּזְלוֹ. (שׁוֹעֵת עֲנִיִּים אַתָּה תִּשְׁמַע צַעֲקַת הַדָּל תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ): מִי יִדְמָה לָךְ וּמִי יִשׁוּהָ לָךְ וּמִי יַעֲרֶךְ לָךְ. הָאֵל-לִי הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא. אֵל-לִי עֲלִיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. נִהְלָלָה וְנִשְׁבַּחָהּ וְנִפְאָרָהּ וְנִבְרָךְ אֶת שֵׁם קְדוֹשְׁךָ כְּאִמּוֹר לְדוֹד בְּרָכִי נִפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קָרְבִי אֶת שֵׁם קְדוֹשְׁךָ:

הָאֵל-לִי בְּתַעֲצֻמוֹת עֲזֶךָ. הַגָּדוֹל בְּכַבּוֹד שִׁמְךָ. הַגִּבּוֹר לְנִצָּחַ וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוּתֶיךָ: הַמְלִיךָ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רִם וְנִשְׂא:

שׁוֹכֵן עַד. מְרוֹם וְקְדוֹשׁ שִׁמּוֹ. וְכָתוּב רַנְּנוּ צְדִיקִים בְּיְיָ לִישְׁרִים נְאֻהָ תִּהְיֶה:

בְּפִי יִשְׁרִים תִּתְהַלֵּל:

וּבְדַבְרֵי צְדִיקִים תִּתְבָּרַךְ:

וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמָם:

וּבִקְרֵב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדֵּשׁ:

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַנָּה יִתְפָּאֵר שִׁמְךָ מְלִכְנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁכֵּן חוֹבֵת כָּל הַיְּצוּרִים. לְפָנֶיהָ יְיָ אֵל-לֵהִינּוּ וְאֵל-לֵהִי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדִּיר (וּלְנַצֵּחַ) לְבָרֶךְ לְעֵלָה וּלְקַלֵּם עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִּׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחָךְ:

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לְעַד מְלִכְנוּ הָאֵל-לִי הַמְלִיךָ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לָךְ נִאֻהָ יְיָ אֵל-לֵהִינּוּ וְאֵל-לֵהִי אֲבוֹתֵינוּ. שִׁיר וְשִׁבְחָה הֵלֵל וְזִמְרָה עֲזוֹ וּמִמְשָׁלָה נִצָּח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תִּהְיֶה וְתִפְאָרֶת קְדוּשָׁה וּמְלָכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת (לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ, ו)מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם (אַתָּה אֵל-לִי):

יש נוהגים לחתום:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. אֵל-לִי מְלִיךְ גָּדוֹל (וּמְהֻלָּל) בְּתִשְׁבַּחוֹת. אֵל-לִי הַהוֹדָאוֹת. אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת. הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי וְזִמְרָה. מְלִיךְ אֵל-לִי חֵי הָעוֹלָמִים:

ויש (אלה שלא אמרו "יהללוך" לעיל) נוהגים לחתום:

יְהַלְלוּךָ יי א-להינו (על) כָּל מַעֲשֵׂיךָ, וְחִסְדֶּיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְכָל עַמֶּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּרִנָּה יוֹדוּ וְיִבְרְכוּ וְיִשְׁבְּחוּ וְיִפְאָרוּ (וישׁוּרְרוּ) וְיִרְמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיִקְדְּשׁוּ וְיִמְלִיכוּ
אֶת שְׁמֶךָ מְלִכְנוּ (תַּמִּיד). כִּי לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֶּךָ נָאֵה לְזַמֵּר, כִּי מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם
אַתָּה א-ל: בָּרוּךְ אַתָּה יי מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתְּשׁבָּחוֹת:

האשכנזים מברכים כאן, והספרדים לא מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושותים בהסיבה ואח"כ מברכים ברכה אחרונה:

**בָּרוּךְ אַתָּה יי א-להינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל
אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהִנְחֵלָתָ לְאַבּוֹתֵינוּ לֶאֱכֹל מִפְּרֶיהָ וּלְשַׂבּוֹעַ מִטּוֹבָה.
רַחֵם נָא יי א-להינו עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַּיִם עִירָךְ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ וְעַל
מִזְבִּיחֶךָ וְעַל הֵיכְלֶךָ. וּבִגְוִה יְרוּשָׁלַּיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחֵנוּ
בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפְּרֶיהָ וְנִשְׂבַּע מִטּוֹבָהּ וְנִבְרַכְךָ עָלֶיהָ בְּקֹדֶשׁהּ וּבְטַהֲרָהּ. (בשבת: וְרִצָּה
וְהִחְלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְשִׁמְחֵנוּ בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה. כִּי אַתָּה יי טוֹב וּמְטִיב לְכָל
וְנוֹדָה לָךְ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָה: בָּרוּךְ אַתָּה יי עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָה:**

אקורד הסיום

הרב ליאור לביא

בשונה מהסימנים הפותחים את ליל הסדר - "קדש", "ורחץ" - המנוסחים בלשון ציווי, הסימן החותם את הסדר לא מנוסח "נרצה" ואפילו לא "רוצה". ניסוחו הוא בלשון סביל - "נרצה", נגרם לו שירצה. מה פשר השינוי הזה ומה הוא יכול ללמד אותנו על התהליך הייחודי שעובר עלינו בליל הסדר?

הרב קוק (עולת ראייה, סימני הסדר, "נרצה") עמד על הבדל זה וביאר את הדברים כך: התהליך אותו עברנו בליל הסדר מכשיר אותנו למדרגה שבה איננו רק פועלים על פי ציווי, מצייתים וממלאים הוראות, אלא נפעלים - זורמים בשמחה ובטבעיות, ומבטאים את החוויה העמוקה והמענגת הזאת בשיר וזמר.

גם ביחס לכל הסובבים אותנו - עצם ההתכנסות המשפחתית היא עובדה שאינה תמיד קלה לנו; אנחנו פועלים מתוך חובה ומשתדלים למלא אותה בשמחה ככל האפשר. גם לאחר מכן, מוכתבות לנו הוראות מדויקות של אכילה, שתייה וכד'. ובמילה אחת - סדר.

שלב ה"נרצה", הרווי בשירים ופיוטים אותם שרים כולנו יחד, מבקש לקחת אותנו לעומק נוסף בחיבור למשפחה ולסדר אותו עברנו הלילה. כבר אין פה רק דרישה לחוק וסדר חיצוניים שנכפים עלינו, אלא יש פה בקשה להתרצות זה לזה ולרצות את מה שמבוקש מאיתנו, מכל הלב.

הוראות הנגינה המדויקות שקיבלנו בכל הלילה מתפרצות מתוכנו כסימפוניה נפלאה, עשירה ורב-גונית, בה כל אחד במשפחה מקבל את מקומו ומבטא את קולו הייחודי בהתאמה ובהשלמה לכל יתר הקולות.

"ונאמר כולנו שירה חדשה הללויה!"

חֲסֵל סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ.
 כָּכֵל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ.
 כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ.
 כֵּן נִזְכָּה לַעֲשׂוֹתוֹ.
 זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה.
 קוֹיָמָם קָהֵל עֲדַת מִי מָנָה.
 בְּקָרוֹב נִהַל נְטֵעֵי כֶנֶה.
 פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרָנָה:

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם:

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

אָז רוֹב נְסִים הִפְלֹאת בַּלַּיְלָה.
בְּרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת זֶה הַלַּיְלָה.
גַּר צֶדֶק נִצְחָתוּ בְּנִחָלָק לוֹ לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
דִּנְתָּ מֶלֶךְ גֶּרֶר בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה.
הִפְחֲדָתָ אֲרָמִי בְּאֶמֶשׁ לַיְלָה.
וַיִּשְׁרָאֵל יִשְׂרָאֵל לְמִלְאָן וַיּוֹכֵל לוֹ לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
זָרַע בְּכוּרֵי פִתְרוֹס מִחֲצֶת בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה.
חִילָם לֹא מָצְאוּ בְּקוֹמָם בַּלַּיְלָה.
טַסַּת נָגִיד חֲרָשֶׁת סִלִּית בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
יַעֲזֹ מִחֲרָף לְנוֹפֶף אוֹוִי הוֹבִשְׁתָּ פִגְרִיו בַּלַּיְלָה.
כָּרַע בַּל וּמִצִּיבּוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה.
לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רֹז חֲזוֹת לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
מִשְׁתַּפֵּר בְּכָלִי קֹדֶשׁ נִהְרַג בּוֹ בַּלַּיְלָה.
נוֹשַׁע מִבּוֹר אֲרִיּוֹת פּוֹתֵר בַּעֲתוֹתַי לַיְלָה.
שׁוֹנָאָה נָטַר אֲגָגִי וְכָתַב סְפָרִים בַּלַּיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
עוֹרֶרֶת נִצְחָה עָלָיו בְּנִדָּד שְׁנַת לַיְלָה.
פּוֹרָה תִּדְרוֹף לְשׁוֹמֵר מָה מְלִיָּלָה.
צָרַח פְּשׁוּמֵר וְשָׁח אֶתָּא בְּקָר וְגַם לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:
קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.
רָם הוֹדַע כִּי לֶה נִיּוֹם אֵף לֶה הַלַּיְלָה.
שׁוֹמְרִים הִפְקִיד לְעִירָה כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה.
תָּאִיר כָּאוֹר יוֹם חֲשֻׁכַת לַיְלָה.
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה:

כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:

אֲדִיר בְּמִלּוּכָה. בָּחוּר כְּהֻלָּה. גְּדוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:
דָּגוּל בְּמִלּוּכָה. הַדּוּר כְּהֻלָּה. וְתִקְיוֹ יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:
זַפְּאִי בְּמִלּוּכָה. חֲסִין כְּהֻלָּה. טַפְסָרְיוֹ יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:
יַחֲדִיד בְּמִלּוּכָה. כְּבִיר כְּהֻלָּה. לַמּוֹדָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:
מָלֵךְ בְּמִלּוּכָה. נוֹרָא כְּהֻלָּה. סְבִיבָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:
עֲנִיו בְּמִלּוּכָה. פּוֹדֶה כְּהֻלָּה. צַדִּיקָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:
קְדוֹשׁ בְּמִלּוּכָה. רַחוּם כְּהֻלָּה. שְׂנֵאָנָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:
תַּקִּיף בְּמִלּוּכָה. תּוֹמֵךְ כְּהֻלָּה. תְּמִימָיו יֹאמְרוּ לוֹ:
לֵךְ וּלְךָ. לֵךְ כִּי לֵךְ. לֵךְ אַף לֵךְ. לֵךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה. כִּי לוֹ נָאָה. כִּי לוֹ יָאָה:

אָדיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:
בְּחֹר הוּא. גְּדוֹל הוּא. דָּגוּל הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:
הַדוּר הוּא. וְתִיק הוּא. וְכַאֲ הוּא. חֲסִיד הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:
טְהוֹר הוּא. יָחִיד הוּא. כְּפִיר הוּא. לְמוֹד הוּא. מְלָךְ הוּא. נוֹרָא הוּא. סָגִיב הוּא. עֲזוּז הוּא. פּוֹדֶה הוּא.

צַדִּיק הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה

בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

קְדוֹשׁ הוּא. רַחוּם הוּא. שְׂדֵי הוּא. תַּקִּיף הוּא. יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.

בְּמַהֲרָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. א-ל בְּנֶה א-ל בְּנֶה. בְּנֶה בֵּיתָךְ בְּקָרוֹב:

אב ללא בית

חיים ברנסון

פיוט זה כולו בקשה אחת: שישוב ויבנה בית המקדש. ובמהרה בימינו. בקרוב. זו גם בקשה שלו וגם בקשה שלנו.

אבל מהו בכלל בית? מה מיוחד בו? מהי מטרתו? מדוע הוא צריך בית? ובכלל, מדוע אנחנו צריכים בית? בית הוא מקום. מקום שבו מתקיימים חיים. בו האדם מופיע כפי שהוא, או לפחות הכי קרוב לכך. מקום, גם פיזי כמובן, אבל אפילו הרבה יותר מכך, מקום במובן של שייכות. משפחה. בתורה, "בית" הוא אדם ובניו ובניו עד עולם. כל אדם הוא חלק מבית. א-לוהים אינו מוגבל במקום, הוא מקומו של עולם. העולם שייך לו, ובמרחב הא-לוהי הזה מתחוללים ומתקיימים החיים.

ובתוך העולם יש מקום שבו א-לוהים מופיע ומתגלה. כמה שרק אפשר לחשוף. לחבר. לרומם. לשייך. והמקום הזה הוא גם מקום פיזי. שם נפגשים ברמה הגבוהה והקרובה ביותר הדוד והרעיה, אבינו מלכנו ואנו - בניו ובנותיו. שם מופיעה האהבה המענגת, הצדק העמוק, הטוב הבלתי מוגבל, החסד המלא רחמים.

שם אנחנו פוגשים אותו, שם אנחנו פוגשים את עצמנו. שייבנה.

נקודה למחשבה: האם היינו רוצים שבית המקדש ייבנה מחר בבוקר? למה?

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ.

1 **אֶחָד** אָנִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

2 **שְׁנַיִם** מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אָנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

3 **שְׁלֹשָׁה** מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אָנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

4 **אַרְבַּע** מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אָנִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

5 **חֲמִשָּׁה** מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אָנִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

6 **שֵׁשָׁה** מִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה אָנִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

7 **שִׁבְעָה** מִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה אָנִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁפָתָא. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

8 **שְׁמוֹנֶה** מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה אָנִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁפָתָא. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

9 **תְּשַׁעָה** מִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה אָנִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה יְרֵחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁפָתָא. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

10 **עֶשְׂרֵה** מִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה אָנִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה דְּבָרִיא. תְּשַׁעָה יְרֵחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁפָתָא. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

11 **אֶחָד עָשָׂר** מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד עָשָׂר אָנִי יוֹדֵעַ. אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵיא. עֶשְׂרֵה דְּבָרִיא. תְּשַׁעָה יְרֵחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִילָה. שִׁבְעָה יָמֵי שְׁפָתָא. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אִמָּהוֹת. שְׁלֹשָׁה אַבֹּת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶלֶּה֩ינִי שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

שְׁנַיִם עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִּיָּא. אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבִּיָּא. עֲשָׂרָה דְּבָרִיָּא.
תְּשַׁעַה יֶרְחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה. שְׁבַעַה יָמֵי שְׁבֻטָּא. שִׁשָּׁה סְדְרֵי מְשֻׁנָּה. חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה.
אַרְבַּע אֲמָהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶ-לֵהִינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ:

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִדְּבָרִיָּא. שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבֻטִּיָּא. אֶחָד עָשָׂר
כּוֹכְבִּיָּא. עֲשָׂרָה דְּבָרִיָּא. תְּשַׁעַה יֶרְחֵי לֵידָה. שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה. שְׁבַעַה יָמֵי שְׁבֻטָּא. שִׁשָּׁה סְדְרֵי מְשֻׁנָּה.
חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אַרְבַּע אֲמָהוֹת. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית. אֶחָד אֶ-לֵהִינוּ שְׁבַשְׁמִים
וּבְאֶרֶץ:

מספרים מספרים

הרב איתי אליצור

את ההגדה אנו מסיימים בחידה מספרית לילדים. ואולם, המתבונן יראה שאין זו סתם חידה מספרית. הלא אילו רצינו לשאול חידה מספרית - יכולנו למצוא עוד הרבה עניינים לכל מספר. יכולנו לדבר על ארבעת וחמשת המלכים, על ארבעה אבות נזיקין ועוד ועוד.

לא זוהי מגמתו של הפיוט הזה. הוא מונה דברים שעוסקים במהותו של עם ישראל.

מהותו של עם ישראל כעם מתחילה מאחד א-לוהינו. אחד א-לוהינו שנתן לנו תורה אחת - המתומצתת בשני לוחות הברית ובעשרת דיברותיהם, ומתפרטת בחמישה חומשי תורה ושישה סדרי משנה.

מהותו של עם ישראל היא התורה והשבת המאחדות ומאגדות את בניו.

ומהותו של עם ישראל היא שכולנו בנים לאותם שלושה אבות וארבע אימהות, ולאותם שנים עשר שבטים ואחד עשר כוכבים.

זהו עם ישראל. כולנו משפחה אחת. כולנו בני אותם אבות, וכולנו קיבלנו מאת ה' את אותה תורה.

ואת התורה הזאת אנו מעבירים לבנינו. אנו נבדלים מהגויים לא רק באבותינו, אלא גם בבנינו. אנו חלק משרשרת דורות ארוכה ונצחית.

חלק מהיותנו יהודים הם תשעת ירחי הלידה ושמונת ימי המילה.

אנו עם אחד ומשפחה אחת, הממשיכה את המסורת לדורות הבאים.

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא שְׁוֹנְגָרָא, וְאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא כִּלְבָּא, וְנִשְׁךְ לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא חוּטְרָא, וְהִפָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד

גְּדִיָּא:

וְאַתָּא נֹרָא, וְשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ.

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא מִיָּא, וְכִבְּה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא

בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא תּוֹרָא, וְשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבְּה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה

לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא הַשּׁוּחַט, וְשַׁחַט לְתּוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבְּה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁךְ

לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא מְלֶאךְ הַמּוֹת, וְשַׁחַט לְשּׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתּוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבְּה לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא,

דְּהִפָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשַׁחַט לְמְלֶאךְ הַמּוֹת, דְּשַׁחַט לְשּׁוּחַט, דְּשַׁחַט לְתּוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבְּה

לְנֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשְׁוֹנְגָרָא, דְּאַכְלָה לְגְדִיָּא, דְּזַבִּין אָבָא בְּתַרִּי זַוְיָ. חַד

גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא:

עד הסוף הטוב

חיים ברנסון

בוקר נהדר. אבא קנה גדי במחיר לא יקר, לקח אותו הביתה. קול הפעמון מתנגן לאיטו לקצב הפסיעות. תמים משהו.

ואז, לא ברור היכן האבא בסיפור, החלו העניינים להתגלגל בקצב מסחרר - מחתול וכלב ועד מלאך המוות. אף אחד לא שורד בשרשרת המזון. כל חזק מקודמו "זוכה" בגורם חזק ממנו והופך גם הוא לפיסת היסטוריה.

מציאותי עד כאב. כפי שפתחנו את ההגדה, העולם מתקדם ומשתנה כל הזמן בקצב מהיר יותר ויותר. בפרט בעולם המשפחה. התמימות הטבעית היקרה נחקת בכוח הזרוע; המובן מאליו בצהריים כבר זקוק להגנה בערב. בשום שלב לא ברור מה תהיה התחנה הבאה, להיכן נגיע בסוף. דבר אחד ברור: בעל הבית אינו עוצר את הרכבת.

וגם רכבת "חד גדיא" ממשיכה ממלאך המוות ומגיעה לתחנה הסופית: החזק מכול, שורש הכול והטוב לכול. שם מתברר שמאחורי הסוף ניצב האינסוף. המסך נגלל ואור חדש נשפך ושוטף גם את החושך. כי אם הטוב גלגל הכול, אזי לא הכול היה טוב, אבל הכול היה לטובה; אפילו אם לא ממש ברור איך. הכול יושב איפשהו על הגלגל הענק של החיים, בו יורדים כדי לעלות.

יוסף מורד מצרימה כדי להחיות עם רב. מצרים משעבדים את ישראל כדי שייצאו משם אחר כך ברכוש גדול. משה נקרע מהוריו כדי שיגדל בבית מלוכה. העם נתקע מול הים כדי שמצרים יאבדו לעד.

כל שלבי הביניים - גם המורכבים והכאובים - מובילים לסוף הטוב. משבר הוא תמיד המקום לחבלי לידה.

עכשיו אפשר לסיים. לילה נהדר.

נקודה למחשבה: האם יש לנו דוגמאות מהחיים לדברים שהיו נראים לא טובים ולבסוף התבררו כמביאים לטובה?

הסוף שאחרי הסוף

הרב עזריאל אריאל

יש נוהגים לחתום את ליל הסדר - ליל גילוי האהבה הגדולה - בקריאת מגילת "שיר השירים". המגילה מתארת מערכת יחסים מורכבת מאוד, רצופה מעלות ומורדות, פגישות מלאות אהבה ופרידות רצופות געגוע. בסופה של המגילה, מצפים אנו לסוג של "happy end", המספר כי בני הזוג "חיו בעושר ובאושר עד סוף ימיהם". אולם מה הוא הפסוק האחרון?

"בִּרְח דְּוָדִי וְדָמָה לָךְ לַצִּבִּי אוֹ לְעֶפְרַיִם הָאֵילִים עַל הַרֵי בְּשָׁמִים" (ח, יד).

הדוד רץ אל הרים נעלמים. האם ישוב אי פעם? - זה לא כתוב. רק הדימוי לחיות המחמד - הצבי והעופר - מורה כי לא סר חנו בעיניה של רעייתו.

לאורכה של המגילה, הדוד והרעיה נוגעים ולא נוגעים, מתקרבים ומתרחקים שוב ושוב. מה שמאפיין את הקשר ביניהם הוא דינמיות, תנודות קיצוניות. ועם זאת - ואולי דווקא משום כך - תמיד שוררת ביניהם אהבה.

בקשר זוגי בריא, גם הפגיעות והכעסים הם מתוך אהבה. אני כועס רק על מי שאני אוהב. אני מסוגל לאהוב באמת רק את מי שאני מסוגל לכעוס עליו. הדוד והרעיה אינם חיים בנפרד, זה לצד זה. הזוגיות שלהם אינטנסיבית מאוד, רצופה קשיים והשלמות לסירוגין.

איך יתממש הקשר ברגע כזה או אחר? זה תלוי ברצון ההדדי של שניהם, ובעבודה משותפת על הקשר - לרפא את הפצעים, לשייף את הקוצים. כך נבנית אהבה לאורך זמן. ואיך שלא יהיה, עצם הקשר אינו מותנה. גם אם הדוד "בורח", רעייתו תצפה תמיד לשובו.

פרק א

שיר השירים אשר לשלמה. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין. לריח שמניך טובים
שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך. משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה
בה נזכירה דדיך מיין מישרים אהבוך. שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כאהלי קדר פיריעות
שלמה. אל תראוני שאני שחרחרת לשזפתני השמש בני אמי נחרו בי שמני נטרה את הפרמים
כרמי שלי לא נטרתי. הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה
כעטיה על עדרי חבריך. אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתיך
על משכנות הרעים. לססתי ברכבי פרעה דמיתיה רעיתי. נאוו לחייה בתרים צוארף בחרושים.
תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף. עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. צרור המר דודי לי בין
שדי ילין. אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי. הנה יפה רעיתי הנה יפה עיניה יונים. הנה יפה
דודי אף נעים אף ערשנו רעננה. קרות בתינו ארזים רחיטנו [רהיטנו] ברותים.

פרק ב

אני חבצלת השרון שושנת העמקים. כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. כתפוח בעצי
היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחפי. הביאני אל בית היין ודגלו
עלי אהבה. סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני. שמאלו תחת לראשי
וימינו תחבקני. השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם
תעוררו את האהבה עד שתתחפץ. קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות.
דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן
החרקים. ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. כי הנה הסתו [הסתיו] עבר הגשם
חלף הלך לו. הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. התאנה חנטה
פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. יונתי בחגי הסלע
בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאווה. אחוזו לנו
שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמינו סמדר. דודי לי ואני לו הרעה בשושנים.
עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר.

פרק ג

על משפכי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו. אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו. מצאוני השמרים הסבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם. כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחותי ולא ארפנו עד שהביאתי אל בית אמי ואל חדר הורתי. השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באלות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מור ולבונה מכל אבקת ריכל. הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל. כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות. אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרפבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם. צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו.

פרק ד

הנה יפה רעיתי הנה יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד. שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם. כחוט השני שפתתיך ומדבריהך נאווה כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך. כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שליטי הגבורים. שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים. עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה. כלך יפה רעיתי ומום אין בך. אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים. לבבתיני אחתי כלה לבבתיני באחד [באחת] מעיניך באחד ענק מצורניך. מה יפו דדיך אחתי כלה מה טבו דדיך מיין וריח שמניך מכל בשמים. נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון. גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום. שלחתיך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים. נרד וכרם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מור ואהלות עם כל ראשי בשמים. מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון. עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו.

פרק ה

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים. אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה. פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם. דודי שלח ידו מן החר וימעי המו עליו. קמתי אני לפתח לדודי וידי נטפו מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול. פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני. מצאני השמרים הסבבים בעיר הפוני פצעוני נשאו את רידי מעלי שמרי החמות. השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שככה השבעתנו. דודי צח ואדום דגול מרכבה. ראשו כתם פז קוצותיו תלתלים שחרות פעורב. עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב ישבות על מלאת. לחיו פערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר. ידי גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים. שוקיו עמודי שש מיסדים על אדני פז מראהו כלבנון בחור פארוזים. חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלם.

פרק ו

אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך. דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים. אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים. יפה את רעיתי כתרצה נאווה כירושלם אימה פנדגלות. הסבי עיניו מגדי שהם הרהיבי שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד. שניו כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם. כפלח הרמון רקנתו מבצע לצמתו. ששים המה מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר. אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראווה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה. מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה פנדגלות. אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הגצו הרמנים. לא ידעתי נפשי שמתני מרפבות עמי נדיב.

פרק ז

שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המוחניים. מה יפו פעמיה בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן. שררה אגן הסהר אל יחסר המזג בטנה ערמת חטים סוגה בשושנים. שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה. צוארך כמגדל השן עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים אפה כמגדל הלבנון צופה פני דמשק. ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים. מה יפית ומה נעמית אהבה בפתענוגים. זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכלות. אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן וריח אפה כתפוחים. וחפך כין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים. אני לדודי ועלי תשוקתו. לכה דודי נצא השדה גלינה בכפרים. נשכימה לכרמים נראה אם פרוחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דדי לך. הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך.

פרק ח

מי יתנה כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקה גם לא יבוזו לי. אנהגה אביאך אל בית אמי תלמדני אשקה מיין הרקח מעסים רמני. שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני. השבעתי אתכם בנות ירושלם מה תעירו ומה תעירו את האהבה עד שתתחפץ. מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עוררתיה שמה חבלתה אמה שמה חבלה ילדתה. שימיני כחותם על לבך פחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה. מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחתנו ביום שיידבר בה. אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז. אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. כרם היה לשלמה בבעל המון נתן את הפרם לנטרים איש יבא בפריו אלף כסף. פרמי שלי לפני האלף לה שלמה ומאתים לנטרים את פרו. היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ברח דודי ודמה לה לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים.

משפחה עושה עלייה

יאיר הרשקוביץ

העבדות - הרבה פנים לה. יש שהוא עבד לאדון אנושי רם מעלה ממנו, אדון הגוזל ממנו את זמנו - ומתוך כך את אישיותו. יש המשוחרר לנהל את הזמן אך הוא עבד לעצמו, ליצריו, למצוריו, לצרכיו, לצרכיותו.

עם ישראל הביא לעולם את בשורת החירות. ראשון מבשרי החירות האנושית היה אברהם אבינו עליו השלום, שכסימן לבניו יצא בעצמו לחירות מאור כשדים לארץ ישראל. איש החסד גם התווה לנו את הדרך ליציאה זו: לצאת מעצמנו, לראות את האחר, את צרכיו, ולגמול עימו חסד שלא על מנת לקבל. זה היסוד לבניין העולם - "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג), וזה השורש לבניין האישיות ולעבודת ה' - ועבד ה' לעולם חופשי!

עם ישראל יצא ממצרים "לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם" (במדבר א, ב), זהו הבסיס ליציאה לחירות. המשפחה היא הסדר המאפשר חירות אמיתית, אפילו של האדם מעצמו. עולם של חסד מתחיל מהמעגל הקרוב של החיים. אין נתינה גדולה יותר מהנתינה בתוך חיי המשפחה, מהענקת החיים עצמם ועד לדאגה למילוי כל פרטי צורכיהם.

חירות חייבת גבולות כדי להתגלות, כדי שלא תהפוך לשעבוד חדש ועמוק יותר. חיי המשפחה מספקים גבולות אלו, מכוונים את זרימת החיים ושומרים מסחיפה וטביעה בשטפם. מאפשרים להיחלץ ממסגר פרטיותנו, לעלות ולצאת אל עבר מקומנו ברכוש גדול.

ברית כרותה לבית

הרב איתי אליצור

מצוות הפסח היא מצוות הבית. ה' מצוה לקחת "שֶׁה לְבֵית" (שמות יב, ג), בדם השה מציינים את "הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם" (שם פס' ז), ולכן "וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר" (שם פס' כב).

המילה "בית" חוזרת שוב ושוב בפרשה, לא רק במובן של מבנה אלא גם במובן של משפחה, שושלת. במצרים לא נבחרו יחידים. נבחרו בתים.

מצוות הפסח קשורה למצוות המילה. המילה מבדילה את האיש היהודי מאיש שאינו. הפסח מבדיל את הבית היהודי מבית שאינו.

במילה ובפסח מובדל אדם מהעמים ונהיה חלק מישראל, בלעדיהם הוא נכרת מישראל. המילה מקדשת כל יחיד ויחיד, אבל הפסח מקדש את בתי ישראל. הוא מבדיל את העם מעם אחר. וזהו ייחודו. אפשר להבדיל את ישראל מהגויים רק בתנאי שהם אינם עומדים כל אדם לעצמו. כל אדם לעצמו - סופו למות. רק אם כל אדם הוא חלק משרשרת הדורות, יושב בביתו ומסמן את ביתו מבחוץ בדם הפסח, ובתוך הבית מלמד את בניו ובני ביתו אחריו להמשיך את הברית הלאומית הלאה, תוכל ברית זו להמשיך להתקיים, וכחלק ממנה ומכוחה, גם כל אחד מבניה יתייחד לעמו ולא-לוהיו.

"בוחרים במשפחה" הינו ארגון חברתי שהוקם על ידי מרכז 'אחוזה' ופעילים חברתיים, במטרה לחזק ולקדם את ערכי המשפחה בחברה ובמדינה, מול מגמות הפירוק של התא המשפחתי בארץ ובעולם. האמונה העומדת בבסיס הארגון היא שמשפחה יש רק אחת, והיא מקור זהותו, חוסנו ואושרו של היחיד ואבן היסוד בבניין החברה והעם.

איפה המשפחה שלי?

שלמות המשפחה היא אחד הערכים המקודשים ביותר במסורת ישראל. במשך כל הדורות שמר עם ישראל על ייחודו דרך שלמות המשפחה.

המשפחה, נוסף על היותה היסוד של החברה והמדינה, היא מקום הגידול הטבעי והבריא ביותר לפרט. במסגרת המשפחתית האדם מתחבר לזהותו, מקבל את ההעצמה הראשונית שלו ולומד את הזכות והחובה שבנתינה. אלפי שנים של אנושות מתפתחת, אין-ספור מחקרים, בירורים וחיפושים עצמיים הסתיימו תמיד באותה מסקנה: המשפחה היא מקור האושר.

משפחה במשבר

בעולם המערבי מתרחש תהליך שבירת ערכי המשפחה המסורתיים, תהליך זה מחלחל גם לתוך החברה הישראלית ואף לתוך המגזר הדתי-לאומי.

בשיח שנוצר רבים חוששים לדבר על משפחה טבעית, אמא אבא וילדים, שכן הבעת עמדה כזו חושפת אותם לניסיונות השתקה ולביקורת קטלנית: הומופובים, חשוכים או סתם חסרי רגישות לאחר. **ההשלכות הן קשות:** ◀ ריסוק מושג ה'משפחה' וייחודו ◀ קידום הצעות חוק הפוגעות במשפחה בדרכים שונות ◀ הכרה ב"תאים משפחתיים" לא טבעיים - דבר העשוי להוביל בהמשך לסחר ברחמן של נשים ומתן הכשר והעצמה לניכור מובנה של ילדים מהוריהם.

בשורה התחתונה, המשפחה, היסוד המרכזי ששמר על קיומו של עם ישראל במשך כל הדורות, נתונה תחת מתקפה אינטנסיבית ועומדת לפני סכנה קיומית ממשית.

בוחרים להעמיק. בוחרים לעשות. בוחרים במשפחה

נכון, ידוע ש"משפחה לא בוחרים", אך במציאות של ימינו, שבה ניתן ליצור מציאות של חיים בלי משפחה או משפחה הסכמית לפי בחירה, אנו נדרשים לבירור והעמקה בסוגיה זו, ולחידוש פניה של המשפחה. דיוק עולם הערכים של המשפחה ותרומתה לפרט ולכלל במציאות החדשה, מוביל אותנו למסקנה שהמשפחה היא הבחירה הטובה ביותר, עבורנו, עבור ילדינו ועבור החברה הישראלית כולה.

תנועת "בוחרים במשפחה" מבקשת ליצור שיח יהודי, מקצועי וחיובי בנושא המשפחה. שיח שורשי שיתמודד עם תפיסות העולם הזרות וייתן מענה מעמיק ויסודי למצב הקיים, שאינו מאפשר ביקורת ומתייג את כל מי שחושב אחרת כחשון וכאויב הקדמה.

לשם כך, אנו מעוניינים לרתום את כל מי שדמותה של מדינת ישראל ועתיד המשפחה היהודית חשובים לו. יחד נשמיע אמירה ברורה בסוגיות השונות המשפיעות על המשפחה.

דרכי הפעולה לחיזוק המשפחה

הסברה

- פרסום ספרים, חוברות, מאמרים וניירות עמדה.
- זיקוק המסרים לחומרי הסברה ידידותיים המיועדים לקהל הרחב, כגון סרטונים, עלוני הסברה ואתר אינטרנט.
- ארגון כנסים ומפגשים למנהלי מוסדות חינוך, עובדי הוראה, יועצים חינוכיים, עובדים סוציאליים, אנשי טיפול ועוד. הכנסים והמפגשים יעסקו בסוגיות ליבה של חיזוק התא המשפחתי.
- יצירת שיח חיובי סביב נושא המשפחה בעזרת המדיה החברתית ואמצעי התקשורת.

מחקר

- קיום מחקרי עומק תורניים ואקדמאיים בסוגיות יסודיות הקשורות לתחום המשפחה.
- רתימת אנשי אקדמיה ומובילי דעה לפרסם ולהוציא לאור נתונים ומחקרים המחזקים את תפיסת העולם המשפחתית המסורתית המיטיבה עם האדם והחברה.
- יצירת תואר אקדמי ללימודי משפחה, בשונה מ"לימודי מגדר" העוסקים בפירוק הזהות המינית והתא המשפחתי.
- השפעה על תוכני לימוד במוסדות החינוך ובמוסדות להשכלה גבוהה בהלימה לתפיסת המשפחה המסורתית השמרנית.
- בקרה ומניעה של רפורמות והחדרת תכנים פרוגרסיביים לתוכניות הלימודים.

עידוד פעילות פרלמנטרית וחקיקה

- הקמת שדולה שתעסוק בנושא המשפחה בכנסת. הכנת הצעות חוק בנושא וקידומן.
- הקמת ועדה בכנסת לנושא המשפחה.
- מעקב אחר הצבעות הח"כים בנושא המשפחה, פרסום מדד המשפחתיות ובחירת חבר הכנסת המשפחתי.
- יצירת קואליציות חוצות מפלגות ומגורים לביסוס וחיזוק המשפחה הטבעית המורכבת מאמא, אבא וילדים.

פעילות שטח

- הרצאות במוסדות חינוך, תנועות נוער וקמפוסים במטרה לקדם את ערכי המשפחה בקרב בני נוער וסטודנטים.
- הפעלת דוכני הסברה במרכזי הערים.
- פעילות מעוררת שיח כגון תליית שלטים, חלוקת צמידים וסטיקרים העוסקים במשפחה.

מעוניינים להזמין הרצאות של חברי התנועה בנושאים שעלו בחוברת?

מצוין לקהילות ● מוסדות חינוך ● ועדי עובדים ● ועוד

התקשרו אלינו 073-2865858 ונתאים הרצאות לצורכיכם

1 מהי ה"חרוסת"?

הממתיקה את רגעי המרירות בחיים?

2 איך זמם לבן להחריב את ביתן של שתי בנותיו?

3 מתי מים הופכים דם
והיכן זה עלול לפגוש אותנו בבית?

4 ומה הגדי התמים שכבר איננו,
מלמד אותנו על הגלגל הענק של העולם?

"בוחרים במשפחה"

התנועה לחיזוק ערכי המשפחה בישראל, מציעה לכם לחוות ליל סדר משפחתי במיוחד, עם קטעי העשרה והעמקה מפתיעים סביב סדר ההגדה, בנושאים הנוגעים לחיים של כולנו:

שלום בית • אחווה ומשפחתיות
זוגיות ורווקות • פריון והורות • קדושה ונאמנות
התפתחות • שלמות והפריה הדדית